

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXVI

CELOVEC, PETEK, 9. JANUAR 1981

ŠTEV. 2 (2001)

NOVOLETNA IZJAVA ZVEZE SLOVENSKEH ORGANIZACIJ:

Tudi v novem desetletju bo boj za izpolnitev člena 7 v ospredju narodne politike

Nadzorni in Upravni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem sta na skupni seji, ki je bila 30. decembra 1980 v Celovcu, razpravljala o trenutnem narodnopolitičnem položaju ter v konkretnih vprašanjih sprejela ustrezne sklepe. Ker je bila to zadnja seja ob prehodu iz starega v novo leto, sta odbora sklenila objaviti tudi posebno izjavo, v kateri so zajeti pogledi Zveze slovenskih organizacij na Koroškem tako na minulo dobo kakor predvsem tudi na naloge, ki nas čakajo v bodoče.

Novoletna izjava Zveze slovenskih organizacij na Koroškem se glasi:

Leto 1980 je bilo v znamenju številnih pomembnih obletnic, ki smo se jih tudi primerno spomnili. Bile so to predvsem 35-letnica zmage nad fašizmom, 25-letnica podpisa avstrijske državne pogodbe in 25-letnica ustanovitve Zveze slovenskih organizacij na Koroškem.

V vsem času svojega obstoja je Zveza slovenskih organizacij na Koroškem iniciativno in aktivno vodila borbo za izpolnitev člena 7 avstrijske državne pogodbe ter odločilno sooblikovala zahteve koroških Slovencev v povojnem obdobju.

Člen 7 avstrijske državne pogodbe je bil in ostaja najbolj pomemben mednarodni dokument, ki določa naše narodne pravice. Zato bo člen 7 tudi v prihodnje ostal osnova in izhodišče za naše narodnostne zahteve.

Izredno pomemben rezultat zadnjega desetletja je tudi dejstvo, da je položaj obeh osrednjih političnih organizacij koroških Slovencev kot priznanega zastopstva manjšinske narodne skupnosti ojačal in utrdil. Vsi poskusi zadnjih let, da bi osrednji organizaciji izolirali ter ustoličili drugo manjšinsko zastopstvo, so spodleteli.

Frontovska oblika boja za narodne in socialne pravice se vedno bolj kaže kot edina možna oblika uspešnega uveljavljanja v pogojih, v kakršnih živi naša narodna skupnost. Akcijska enotnost in sodelovanje vseh narodnih sil ne glede na njihovo politično ali svetovno-nazorno usmerjenost ostaja pogoj za uspešno borbo za skupne narodne interese.

Pozdravljamo pozitiven razvoj avstrijsko-jugoslovanskega sodelovanja in pričakujemo od nadaljnjega razvoja dobrososedskih odnosov med Koroško in Slovenijo korak naprej tudi glede položaja in pravic slovenske narodne skupnosti. V teh odnosih želimo nastopati

kot subjekt, ki edini lahko oceni, kaj je za manjšino dobro in kaj ne. Odnos do matičnega naroda je bil in bo ostal takšen, kot je bil skovan v najtežjem času borbe proti fašizmu. Ob tem pa je razumljivo, da nam novi čas narekuje tudi nove oblike medsebojnega povezovanja.

Tudi v naslednjem desetletju bo borba za izpolnitev čl. 7 v ospredju naše narodne politike. Pri tem se zavedamo, da gre pri uveljavljanju manjšinskih pravic za dolgoročen proces. Nesporno dejstvo ostaja, da je za izpolnitev člena 7 državne pogodbe pristojna avstrijska

zvezna vlada. Vendar sedmojuljska zakonodaja, za katero še vedno trdijo, da pomeni dokončno izpolnitev člena 7, ovira konstruktivni dialog med prizadeto manjšino in pristojno vlado. Zato smo predložili operativni koledar, ki vsebuje konkretizacijo nekaterih odprtih vprašanj, kot izraz naše pripravljenosti iskati konstruktivno skupno rešitev.

Hkrati pa želimo tudi na deželni ravni ploden dialog. Vendar bo prav tu od predstavnikov koroškega političnega življenja v prihodnje treba več razumevanja in zavesti o tem, da mora skupni in enakopravni razvoj Koroške biti v prihodnje tak, da bodo imeli vsi Korošci ne glede na jezik in narodno pripadnost enake možnosti razvoja in obstoja, pri čemer mora biti manjšina v tem procesu deležna še posebne podpore in razumevanja.

V novem desetletju bo treba s skupnimi močmi nadaljevati iniciativno konkretno delo, s katerim smo v nekaterih krajih dvojezičnega ozemlja že zabeležili pomembne rezultate in uspehe. Tu mislimo predvsem na nove aktivnosti na gospodarskem področju, na področju predšolske vzgoje ter na kulturnem področju. Zato bo naša prisotnost in povezanost s terenom v naslednjem obdobju še bolj potrebna in jo bomo morali okrepiti in izgraditi. Socialno-ekonomski vidik enakopravnosti naše narodne skupnosti bo brez dvoma še posebno prisoten, ko podoben proces zasledimo v celotnem evropskem prostoru.

Celotno naše dosedanje delo izpričuje prizadevanje za povezanost z nemškogovorečimi demokrati v boju za utrditev in razširitev demokratičnega ustroja, katerega bistven del so tudi naše narodnostne pravice. Tudi v prihodnje bo uspeh našega boja v veliki meri odvisen od tega, koliko bomo uspeli, da bodo naše upravičene zahteve podpirali tudi demokrati večinskega naroda. Pri tem postaja vedno bolj jasno, da tu ne gre zgolj za podporo slovenski narodni skupnosti, temveč je demokratični razvoj v deželi in državi osnovni interes in cilj vseh demokratično mislečih ljudi ne glede na to, ali so pripadniki večinskega ali manjšinskega naroda.

Besede so premalo slediti morajo dejanja

„Dober razvoj odnosov med Jugoslavijo in Avstrijo ustvarja vzdušje, ki je v prid reševanju še spornih vprašanj, ki izvirajo iz okoliščin, da v Avstriji živita slovenska in hrvaška narodnostna skupina. V teh narodnostnih skupinah vidim bogatenje avstrijskega kulturnega življenja in sem naklonjen prizadevanjem, da bi zagotovili njun obstoj in da bi se še naprej razvijali.“

Tako je dejal kancler dr. Kreisky v intervjuju za jugoslovansko revijo „Mednarodna politika“, ko je obširno ocenjeval razvoj odnosov in sodelovanja med Avstrijo in Jugoslavijo. Njegove besede — kar se tiče manjšinskega vprašanja — potrjujejo čedalje bolj se uveljavljajoče načelo, da so „narodnostne manjšine vreden most sodelovanja med sosednjimi državami“, kakor je v svoji novoletni poslanici poudarilo tudi predsedstvo SFR Jugoslavije.

Vendar pa so besede eno in dejanje drugo. Ne zadostuje namreč priznavati potrebo reševanja odprtih vprašanj, pri reševanju samem pa vedno spet iskati in najti izgovore, ki rešitve onemogočajo. Tako je na primer tudi izgovarjanje Dunaja na Celovec že stara in dobro preizkušena metoda, ki pa bi jo morali končno opustiti, če iskreno mislijo, kadar govorijo o potrebi reševanja manjšinskih vprašanj. Kajti za izpolnitev člena 7 državne pogodbe je pristojna zvezna vlada — njena pravna in moralna dolžnost je in ostane, da svoje pogodbene obveznosti spoštuje in izpolni pošteno in dosledno.

Na to dolžnost bomo koroški Slovenci vedno spet opozarjali. Še posebno v času dobrih in čedalje boljših sosedskih odnosov, ker smo tudi mi prepričani, da mora v takšnem ozračju biti pač možno doseči sporazumne in pravične rešitve tudi za takšna vprašanja, kot so položaj in pravice narodnostnih manjšin. Toda naj bo še enkrat poudarjeno: lepe besede so premalo — slediti jim morajo ustrezna dejanja!

Šibkemu in ogroženemu je treba posvetiti več skrbi in zaščite

V svoji novoletni radijski oddaji se je deželni glavar Wagner tudi letos posebej obrnil na koroške Slovence, in sicer v tistem svojem nagovoru, ki ga je posvetil vprašanju sožitja in medsebojnega spoštovanja ter razumevanja med pripadniki obeh narodov (nemško govorečim sodeželanom očitno ni treba deliti naukov, da moramo imeti pred očmi skupne interese skupne domovine!). In v svojem nagovoru je tudi povedal, kako si to sožitje predstavlja ter je še izrazil začudenje, kako sploh more kdo govoriti o tem, da na Koroškem ne bi bilo vse že v najlepšem redu.

„Različnost jezika v naši deželi še nikdar ni bila vzrok, da se ljudje na delovnih mestih ne bi marali; tudi ljubezen med dvema človekoma se ni nikdar po tem usmerjala in tudi sosedje so se vedno razumeli,“ se je glasila Wagnerjeva ocena neke namišljene koroške idile, ki bi jo lahko še izpopolnili, češ: „Kjerkoli je možno, naj bi skupaj peli, muzicirali, prirejali skupne folklorne predstave in še marsikaj“, pri čemer naj se nihče ne bi obregoval, „če kdo govori nemško ali če kdo govori slovensko“.

Res, to je zelo poenostavljena predstava o tem, kaj je v resnici sodelovanje, medsebojno spoštovanje ter razumevanje med pripadniki dveh narodov. Poenostavljena predvsem zaradi tega, ker ne upošteva najvažnejšega: namreč dejansko enakopravnost, ki edina je pogoj in osnova resničnega sožitja. Ravno v tem oziru pa je ostal Wagner zvest sebi in svojim načelom, ko je sedmojuljsko za-

konodajo prikazal kot edinstveno pridobitev, ki „prvič v dolgi zgodovini vsebuje določila za manjšinsko zaščito“. Ter je našteval vse od slovenskega uradnega jezika in dvojezičnih napisov preko šole in izobraževanja odraslih do slovenskega tiska in živahnega kulturnega življenja. Le nekaj je „pozabil“ povedati: da je prav ta „zgodovinska“ zakonodaja razdelila koroške Slovence na osem različnih kategorij, kar se tiče njihovih pravic — od takih Slovencev, ki vsaj na papirju vse te pravice res imajo, pa do tistih Slovencev, ki jih po tej zakonodaji sploh ni več.

V luči teh dejstev ni težko odgovoriti deželnemu glavarju na vprašanje, zakaj ni mogoče, da bi kdaj priznali vsaj tisto, kar nam je dala sedmojuljska zakonodaja: Dala nam ta zakonodaja ničesar ni, pač pa nam je marsikaj vzela! Na te „dobre“, ki so nam bile podarjene na podlagi tristranskega pakta, smo koroški Slovenci že dostikrat opozorili in bomo nanje opozarjali tudi v bodoče — vsedotlej, dokler ne bo tudi na Koroškem prodrlo spoznanje, da je za pravično in širokogrudno manjšinsko politiko potrebno nekaj več kot pa formalistično pojmovanje in prakticirano načelo enakega obravnavanja vseh. Že pojem manjšine namreč pove, da gre za šibkejšega, ki je v svojem obstoju ogrožen in zato tudi potrebuje večjo skrb in zaščito. Šele tedaj, ko bo to spoznanje postalo sestavni del uradne politike tudi na Koroškem, bo mogoče pripeljati „skupnost vseh Korošic in Korošcev k občutku zadovoljstva“.

JUTRI SE DOBIMO NA JUBILEJNEM

30. Slovenskem plesu

V PROSTORIH DELAVSKE ZBORNICE V CELOVCU

Za ples in zabavo bosta igrala:

- Veliki plesni orkester RTV Ljubljana (dirigent Jože Privšek) pevska solista Moni Kovačič in Janko Ropret
- Celjski instrumentalni kvintet, pevska solista Zinka Gluvič in Slavko Kranjc
- V kulturno-umetniškem sporedu: revija popevkarjev in nastop baletne skupine celovškega mestnega gledališča

Vstopnice po 60 šilingov pri večerni blagajni.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

Tudi za Slovence v Italiji

minulo leto 1980 ni bilo „radodarno“

V zadnjih dveh številkah našega lista smo skušali napraviti nekakšen „obračun“ leta 1980, v kolikor je šlo za naš položaj in naša vprašanja; pri tem smo prišli do ugotovitve, da leto 1980 za koroške Slovence nikakor ni prineslo kaj posebno razveseljivega in obetavnega za bodočnost. Do podobne ocene pa prihajajo tudi Slovenci v Italiji, ki prav tako poudarjajo, da leto 1980 zanje ni bilo „radodarno“: da niso prišli niti za korak naprej v svojem boju za dosego zakona o globalni zaščiti in da bodo morali zato še naprej vlagati vse sile v prizadevanja, da si priborijo pravice in položaj, kakor jim je bil zagotovljen v osimskem sporazumu, ki sta ga sklenili Italija in Jugoslavija pred petimi leti.

Svoje poglede na leto 1980 so strnili primorski Slovenci v Primorskem dnevniku v uvodnem članku pod naslovom „Leto težkih preizkušenj“, kjer po uvodni oceni mednarodnega položaja ter razvoja v širši domovini Italiji glede razvoja dogodkov posebej za slovensko narodnostno skupnost ugotavljajo, da „odhajajoče leto ni bilo radodarno“. Ob petletnici osimskega sporazuma so morali ugotoviti, da se razen ureditve mejnega vprašanja nobena od drugih postavk sporazuma ni uresničila; predvsem je zastalo izvajanje gospodarskih delov sporazuma, prav tako pa tudi vprašanje globalnega zaščitnega zakona.

Vprašanje naše globalne zaščite se je v pripravljalni fazi na vladni ravni z zaključkom dela posebne komisije in njene delovne skupine končno premaknilo, vendar so omejevalna stališča vladnih in nekaterih strankarskih predstavnikov do vsebinskega in teritorialnega obsega zaščite, ki so prišla ponovno na površje prav na zadnjem zasedanju vladne komisije, pomenila za našo narodnostno skupnost še eno razočaranje, je rečeno v Primorskem dnevniku. „Bitka za zaščitni zakon s tem seveda še ni končana in še manj izgubljena, zahtevala pa bo od vse naše skupnosti in od vseh demokratičnih sil večinskega naroda dodatnih naporov za izbojavanje takega zakona, ki bo vsaj sprejemljiv, če že ne bo tak, kakršnega si želimo in od demokratične države upravičeno pričakujemo.“

Že vse doslej so Slovenci v Italiji dokazali, da znajo biti v vprašanih življenjskega pomena zanje akcijsko povezani in enotni ter znajo kljub različnim strankarskim interesom najti v sili skupni jezik. Tudi v minulemu letu so znova potrdili svojo neuničljivo življenjsko silo.

Visoka priznanja za dolgoletno delo

Ob koncu leta 1980 so v Sloveniji številnim osebnostim družbenopolitičnega in kulturnega življenja podelili visoka priznanja in odlikovanja za dolgoletno delo. Med odlikovanci so tudi osebe, ki jih dobro poznamo pri nas na Koroškem.

Tako je član predsedstva SR Slovenije Tone Bole izročil Dragu Družkoviču-Roku Arihu red zasluge za narod z zlato zvezdo, s katerim ga je odlikovalo predsedstvo SFR Jugoslavije. Predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič pa je izročil red dela z zlatim vencem Jožetu Hartmanu, predsedniku komisije za narodnost in dolgoletnemu predsedniku komisije za manjšinska in izseljenska vprašanja pri SZDL Slovenije.

Izredne zasluge pri razvoju zbora je vidno nagradil tudi Partizanski pevski zbor v Ljubljani, ki je posebno zaslužne osebnosti imenoval za častne člane. Med tistimi, ki so prejeli listino o častnem članstvu, je tudi prof. Radovan Gobec.

Vsem odlikovancem iskreno čestitamo tudi koroški Slovenci!

„V njej, v veri v lastne moči in v zaupanju v demokratične sile večinskega naroda in v napredek demokracije v državi, je utemeljen naš optimizem, da bo leto 1981 boljše, da bo naši narodnostni skupnosti prineslo konkretne rezultate ter da bodo premoščeni zastoji v sodelovanju ob meji in v celovitem uresničevanju osimskih sporazumov,“ uvodničar v Primorskem dnevniku izraža zaupanje v boljše bodočnost.

Da jim bo potrebna polna mera zaupanja, kažejo dogodki iz najnovejšega časa: prav v zadnjem tednu starega leta so namreč fašistični atentatorji izvedli spet ponočne napade na vrsto spomenikov protifašistične borbe primorskih Slovencev. Najprej so se znosili nad spomenikom v Bazovici in Zgoniku, nato pa še nad spomenikom NOB v Dolini, medtem ko so v Gorici oskrnili neko cerkev. Storilci so se „podpisali“ s kljukastimi križi in tako jasno povedali, kdo so in kam spadajo.

V vsej demokratični javnosti so ponovni izgredi znanih „neznancev“ izzvali splošno ogorčenje in obsojanje. Atentate je ostro obsodil tudi pokrajinski odbor. Ti atentati — je rečeno v izjavi pokrajinske uprave — pomenijo žalitev antifašističnih in demokratičnih čustev italijanskega in slovenskega prebivalstva ter skušajo izpodkopati duha miroljubnega sožitja, ki je neobhodni pogoj za razvoj tega področja. Pokrajinska uprava je pozvala policijske oblasti k najstrožji budnosti in k odločnemu zatiranju podobnih dejanj.

Predvsem pa Slovenci najostreje obsojajo novi val fašističnih atentatov ter pozivajo pristojne oblasti in odgovorne politične dejavnike, da končno napravijo konec temu početju. Pri tem opozarjajo, da so storilci vedno ostali „neznani“ (čeprav je bil na primer spomenik v Bazovici že sedemkrat tarča fašističnih divjakov), kakor tudi niso odkrili tistih, ki storilce k takemu početju ščuvajo.

Ali nas to ne spominja morda na podobne razmere na Koroškem?

Koroški šovinizem obsojajo tudi južni Tirolci

Zanimivo vest in značilno ilustracijo, ki ju objavljamo danes, smo odkrili v listu „Südtiroler Volkszeitung“, ki izhaja v Bozenu na Južnem Tirolskem. Na omenjeni list, kakor na številne druge časopise doma in v inozemstvu, je na-

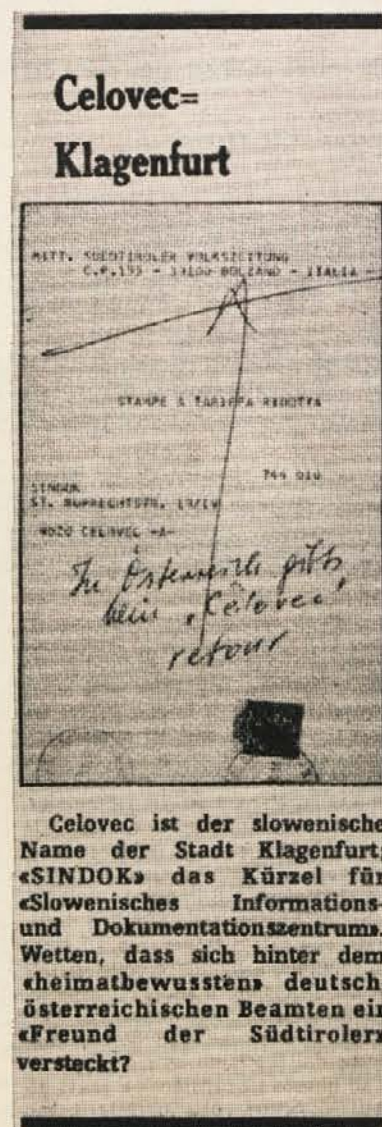
ročen naš Slovenski informacijski in dokumentacijski center (SINDOK), ki je list tudi ves čas v redu prejemal, čeprav je bil že vedno naslovljen na „9020 Celovec“.

Pred kratkim pa je — kakor vidimo iz ilustracije — ime Celovec zbudilo nekega celovskega poštarja, da mu je zakuhala nacionalistična kri. V svoji domovinski vnemi je poslal časopis nazaj na Južno Tirolsko in tamkajšnje rojake poučil, da na Koroškem oziroma v Avstriji Celovca ne poznajo. Njegova domovinska vnema je morala biti tisti trenutek kar na višku, saj ga je tako zaslepila, da se je podal celo na področje kršenja uradnih predpisov: lahko bi namreč besedo „Celovec“ enostavno prežil in pošiljko kljub temu v redu dostavil, kajti za dostavljanje pošte zadostuje tudi že navedba poštnih številke same...

Sicer se kaj takega na Koroškem ni zgodilo prvič. Že večkrat smo o podobnih sadovih šovinističnega hujskanja poročali tudi v našem listu ter opozarjali na posledice, ki jih vedno spet rodi nacionalistično zastupljanje ozračja v deželi.

Sedanja primer pa je zanimiv predvsem zato, ker kaže, kako so protislovenski izpadi nemških nacionalistov na Koroškem lahko v škodo njihovim lastnim rojakom, ki kot narodnostna manjšina živijo v Italiji in se tam enako upravičeno kot Slovenci v Avstriji borijo za svoje narodnostne pravice, med njimi zlasti za enakopravnost svojega jezika v javnem življenju, torej tudi pred uradi. Na to dejstvo so pri „Südtiroler Volkszeitung“ tudi takoj opozorili, ker se dobro zavedajo, da „domovinskozavedni“ nemški nacionalisti na Koroškem niso prijatelji južnih Tirolcev, marveč jim nasprotno s svojim šovinizmom samo škodujejo.

Pravica je namreč nedeljiva ter mora enako veljati tako za južne Tirolce kakor za koroške Slovence. Kdor pa Slovincem pravice odreka in jih jim krati, tisti meče polena pred noge tudi južnim Tirolcem; predvsem pa si sam jemlje vsako moralno pravico, zahtevati nekaj od drugih, če sam ni pripravljen dati.

Celovec ist der slowenische Name der Stadt Klagenfurt; «SINDOK» das Kürzel für «Slowenisches Informations- und Dokumentationszentrum». Wetten, dass sich hinter dem «heimatbewussten» deutsch-österreichischen Beamten ein «Freund der Südtiroler» versteckt?

Turizem v letu 1980

pomemben gospodarski dejavnik v svetu

Tik pred koncem lanskega leta je svetovna turistična organizacija (OMT) s sedežem v Madridu objavila podatke o gibanju turistov po svetu. Po statistiki svetovne turistične organizacije, je v letu 1980 po svetu krožilo 1647 milijonov turistov, kar pomeni, da se je turizem v primerjavi s prejšnjim letom povečal za pet odstotkov. Pri tem pa je treba naglasiti, da domači turizem zajema 1362 milijonov turistov, kar pomeni, da 80 odstotkov turistov letuje v domačih deželah, medtem ko je mednarodni turizem zajemal skupno 285 milijonov turistov, kar je v primerjavi z letom prej za 5,6 odstotka več.

Iz tega je razvidno, da je turizem postal ena izmed ključnih panog, ki se vztrajno razvija, kar še posebno velja za domači turizem kot neobhodni dejavnik gospodarskega razvoja znotraj državnih skupnosti. Na mednarodni turizem še zlasti negativno vpliva energet-

ska kriza. Največje turistično področje je Evropa, saj so na evropski celine v okviru domačega in mednarodnega turizma naštelili okoli 1387 milijonov turistov, kar je blizu 80 odstotkov vseh turistov na svetu. Evropi sledijo Amerika s 175 milijoni turistov, vzhodna Azija s Pacifikom 60 milijonov, Afrika 10,5 milijona, Srednji vzhod 7,6 milijona in južna Azija s 7,5 milijona turistov.

V letu 1980 so z mednarodnim turizmom iztržili 95,5 milijarde dolarjev, (pri čemer dohodek od prevoza ni všteti), kar je za 17 odstotkov več kot predlanskem. Če ne upoštevamo vpliva inflacije, realna rast dohodka, ustvarjenega z mednarodnim turizmom, znaša približno 3 do 4 odstotke. Generalni sekretar OMT Robert Lonati je v Madridu izjavil, da ni mogoče oceniti dohodkov, ustvarjenih z domačim turizmom, ker tozadevnih statističnih smernic še niso uskladili.

3,6 MILIJONA TON jugoslovanske trgovinske mornarice

Jugoslovanska trgovinska mornarica si zelo prizadeva, da bi izboljšala in povečala svoj ladijski park. Pred nedavnim so jo obogatili za dve ladiji in sicer za sodobni tanker „Ante Banina“ z nosilnostjo 72.000 ton in ladjo „Jahorina“ z nosilnostjo 2142 DWZ. Tanker „Ante Banina“ je bil zgrajen na Japonskem za linijsko družbo „Jugotanker“ iz Zadra, „Jahorina“ pa so kupili na Danskem na račun „Atlantske plovidbe“ iz Dubrovnika.

Jugoslovanska trgovinska mornarica zavzema po tonaži 22. mesto med pomorskimi državami. Lansko leto je razpolagala z ladjami skupne nosilnosti okoli 3 milijone 600.000 ton in okoli 17.800 potniških prostorov.

Čeprav Jugoslavija sama izdeluje ladje vseh vrst, je zanimivo ugotoviti, da kljub temu kupuje ladje v inozemstvu. Za jugoslovanske ladjedelnice je znano, da gradijo ladje za inozemske kupce. Med najboljšimi nakupovalci ladij v Jugoslaviji so Sovjetska zveza, Kitajska, Češkoslovaška, Norveška in druge države. Povod, da Jugoslovani kupujejo ladje v inozemstvu, je menda ta, da dobivajo pri nakupih zelo ugodna posojila.

Zanimivo je vedeti, da ima grška trgovinska mornarica ladjevja za 50,3 milijona ton, kar pomeni, da je le-ta po tonaži kar 14 krat večja od jugoslovanske trgovinske mornarice.

Na pragu novega leta so napovedi gospodarstvenikov precej mračne

Ob vstopu v leto 1981 so državniki po stari navadi objavili tradicionalne novoletne poslanice, v katerih so kratko ocenili minulo leto in obenem skušali nakazati tudi najvažnejše izgleda za novo leto. Pri tem je značilno, da se v pogledih na leto 1981 precej strinjajo v bolj ali manj mračnih napovedih, saj prihajajo skoraj vsi do ugotovitve, da se razmere v novem letu nikakor ne bodo izboljšale, marveč je nasprotno pričakovati nadaljnje poslabšanje. To velja še prav posebno za razvoj na gospodarskem področju, kjer je v izjavah in napovedih zaslediti bore malo optimizma; pa tudi na političnem področju splošno računajo z nadaljnjim poslabšanjem položaja, čeprav hkrati poudarjajo, da za brezupnost ni nobenega vzroka, ker se sile miru vendarle krepijo in zato slej ko prej ostane upanje, da bo uspelo premostiti največje težave.

Kako si prihodnost predstavljajo gospodarstveniki, kaže poročilo, ki ga je objavila Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD). Po teh napovedih bo v močno industrializiranih državah tja do leta 1982 vladala inflacija, pa tudi potem je le malo upanja, da bi se razmere po koncu omenjenega obdobja bistveno izboljšale. Medtem ko se bo gospodarska rast spet pričela dvigati, bo visoka inflacija verjetno še vedno ostala. Pri tem OECD poudarja, da trditve v poročilu niso povsem zanesljive, ker lahko nastopijo nepredvidene spremembe. Zlasti menijo, da se utegne položaj še poslabšati, če bi poraba še dalje popuščala. Kar se tiče nove podražitve nafte, za katero so se odločile članice OPEC, pri OECD menijo, da ne bo bistveno vplivala na napovedi o razvoju v prihodnosti, čeprav bo dvig cen nafte za 9 do 10 odstotkov povzročil skok cen približno za 13 odstotkov v letu 1981 v primerjavi s cenami nafte v letu 1980.

Tudi za države v razvoju, ki ne izvažajo nafte, se bo položaj poslabšal, kajti počasnejše napredovanje go-

spodarske rasti v državah-članicah OECD bo prizadelo tudi izvozna tržišča za države v razvoju. Dežele v razvoju bodo imele v letu 1981 predvidoma 55 milijard dolarjev primanjkljaja, v letu 1982 pa utegne doseči celo 60 milijard dolarjev (v letu 1980 so ga ocenili na 51 milijard).

V obdobju, ki ga zajema prognoza OECD, se bo v industrializiranih državah poslabšala tudi konjunktura za zaposlitev. Tako se bo nezaposlenost v prihodnjih 18 mesecih kar rekordno dvigala: v Angliji na 12,25 % delovne sile, v Italiji na 8,6 %, v Franciji na 8 in v Zvezni republiki Nemčiji na 4,25 %. V Združenih državah Amerike bo brezposelnost narasla od sedanjih 8 na 8,3 % in bo torej dosegla že skoraj rekord iz leta 1975; vendar pričakujejo, da bo v letu 1982 spet padla na 7,75 %. Za Japonsko predvideva poročilo nezaposlenost 2 odstotkov delovne sile za dobo 18 mesecev, kar pomeni, da bo manj nezaposlenih kakor leta 1978, ko je bilo brez dela 2,2 % japonske delovne sile.

Družbeni bruto proizvod naj bi se v letu 1981 po napovedi OECD dvignil za 1 odstotek, kar pomeni, da bi bil enak kot v letu 1980, medtem ko je v zadnjem desetletju znašal še 3,8 %. Stopnja gospodarske rasti v OECD, ki je v minulemu polletju popustila za 5,25 %, naj bi v prvem polletju 1981 spet narasla nekako za pol odstotka, vendar pa za drugo polovico tekočega leta predvidevajo spet novo nazadovanje, in sicer za 2,5 %, pa tudi v letu 1982 ne računajo z nikakršnim prirastkom.

Če teh nekaj številki zajamemo v zaključni ugotovitvi, potem moramo pač računati s tem, da se bodo uresničile napovedi številnih državnikov in predvsem gospodarstvenikov, ki že nekaj časa svarijo pred posledicami, ki bi nastale, če bi še naprej živeli nad zmogljivostmi. To pomeni, da se bomo morali pač sprijazniti z dejstvom, da ne smemo porabiti več kot pridelamo.

12. Koroški kulturni dnevi

V ospredju 12. Koroških kulturnih dnevov, ki sta jih organizirali obe osrednji kulturni organizaciji koroških Slovencev, je bila letos Ziljska dolina. Tematsko so predavanja obravnavala tudi še pravice manjšin v luči Organizacije združenih narodov ter manjšinska gibanja v Evropi. Obisk zgodovinskih krajev Ziljske doline ter kulturni program sta zaokvirila koroške kulturne dneve, ki so pritegnili v glavnem že ustaljeni krog obiskovalcev.

Uvodno prireditev letošnjih kulturnih dnevov sta oblikovala Mešani pevski zbor „Rož“ iz Šentjakoba in akademska folklorna skupina „France Marolt“ iz Ljubljane s prikazom ziljske svatbe v pesmi, besedi in plesu v dvorani celovškega Doma glasbe.

Prvi prispevek v krogu predavanj sta dan navrh imela predsednika obeh osrednjih slovenskih političnih organizacij dr. Matevž Grile in dr. Franci Zwitter. Grile je leto 1972 — leto v katerem so padli napisi — ocenil kot prelomnico manjšinske politike. V tem času so se ustvarili tudi pogoji za trostranski sporazum. Dejal je,

da je sedmojuljska zakonodaja iz leta 1976 položaj slovenske manjšine bistveno poslabšala. Možnost za uveljavljanje dvojezičnosti so sedaj skrbne na tretjino naseljenega prostora koroških Slovencev, napisi pa stojijo le v eni šestini tega. Grile je ocenil, da so se možnosti za reševanje odprtih manjšinskih vprašanj v teku zboljšanja odnosov med Jugoslavijo in Avstrijo povečale. Vendar te možnosti manjšina le more koristiti tedaj, če ima sama pri tem aktivno vlogo, če do določene mere soodloča. Glede teze, da imajo protislovenske organizacije manj vpliva, je izrazil preizkušnje, da je vzrok za to formalno zmanjšanje treba iskati v tem, da so tri koroške stranke s svojim protimanjšinskim paktom uresničile vse bistvene zahteve Heimatdiensta.

Dr. Franci Zwitter je v svojih izjavah dal izreden poudarek členu 7 Avstrijske državne pogodbe, ki da je najbolj jasno mednarodno manjšinsko pravo določila, poleg katerega koroški Slovenci ne potrebuje nobenih drugih zakonskih in mednarodnih ureditev. Pred začetkom pogovorov na deželni ravni pa je poudaril, da so manjšinske pravice slej ko prej zvezna zadeva, in da torej ne more biti izgovora, češ da je na Dunaju pripravljenost, da pa Koroška noče. Glede dvojezičnosti pa je poudaril, da tukaj ne sme biti nejasnosti: dvojezičnost je metoda sožitja,

ne more pa biti cilj narodnostnih teženj Slovencev. Slovenci moramo razvijati svojo narodnost, svojo lastno identiteto. To je tudi še dobra podlaga za plodno sodelovanje z večinskimi narodom, katerega je ob tej priliki povabil naj se priuči jezika naroda sosedov in naj sprejme kulturo manjšine.

Dr. Zwitter je opozoril tudi na ljudsko štetje v letu 1981 in omenil potrebo, da obe osrednji organizaciji premisli, kako preprečiti ugotavljanje „občevalnega jezika“. V tej zvezi bo treba razjasniti ali je vprašanje po občevalnem jeziku sploh dovoljeno, predvsem tudi glede na to, da so

statistične podatke v zgodovini vedno uporabljali proti manjšini.

Sledilo je predavanje ravnatelja Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani Silva Devetaka, ki je obravnaval pravico manjšin do zaščite in razvoja. V zanimivem referatu je predavatelj orisal kako se je v mednarodnem pravu in v okviru Organizacije združenih narodov uveljavil tudi pojem „pravice do razvoja“, ki velja tudi za narodnostne manjšine in zagovarja pravico do vsestranskega razvoja manjšine v celoti. (Kot vsako leto bo Slovenski vestnik objavil vrsto referatov v okviru Koroških kulturnih dni. V tej številki začenjamo z objavo predavanja Silva Devetaka).

Ljubljanska zgodovinarja Dušan Nečak in Peter Vodopivec sta se bavila z razvojem evropskih manjšinskih gibanj v zadnjih dveh desetletjih. Dušan Nečak je v svojem prispevku ugotovil, da se določen razcvet manjšinskega gibanja v Evropi kaže nekako po letu 1960 in da časovno soupada z dekolonizacijo narodov Afrike, Azije in Južne Amerike. Od tistega časa naprej se močneje razvija tudi mednarodnopravno urejanje manjšinske zaščite. Zgodovinar Peter Vodopivec je obravnaval narodnostno vprašanje v romanskih deželah. Ob narodnostnem vprašanju Baskov, Kataloncev, Bretoncev, Oksitancev, Korzičanov in drugih narodnosti je prikazal zelo različno dinamiko razvoja teh narodnosti, ki je odvisna tudi od njihovega ekonomskega položaja. Pri vseh teh gibanjih pa je mogoče zaznati težnjo do večje avtonomnosti in gospodarske enakopravnosti pokrajin.

Tematiko Ziljske doline, ki so jo obiskovalci kulturnih dni že spoznali pri otvoritveni prireditvi („Uscit pr Zile“) in v okviru ponedeljkovega obiska zgodovinskih krajev Ziljske doline, je kot prvi v referatu poglo-

bil Jože Lukan. Predstavil je življenjsko delo pred 120 leti v Ziljski dolini rojenega slovenskega politika France Grafenauerja, ki je kot kmet in orglar hkrati bil dolgoletni poslanec v Koroški in Avstroogrski državni zbor. Lukan je podrobno prikazal dejavnost Grafenauerja v obeh poslanskih hišah in njegove številne interpelacije predvsem v prid narodnih pravic Slovencev na Koroškem.

Nato je Ludwig Flaschberger obravnaval pojave in strategije etnične asimilacije na Koroškem s posebnim ozirom na Ziljsko dolino. V glavnem je povzel svojo raziskavo, ki jo je lani skupaj z Albertom Reiterjem objavil pod naslovom „Dnevni obrambni boj“. Flaschberger je prikazal številne mehanizme za izpodirjanje slovenskega jezika s pomočjo asimilacijskih procesov, ki se odvijajo na družbeni kot na individualni ravni. Kot glavno značilnost teh asimilacijskih procesov je imenoval oddvajanje znanja in uporabe slovenskega jezika od priznavanja k manjšini, ki najbolj pride do izraza v teoriji o „vindišarjih“.

Kot zaključek 12. Koroških kulturnih dnevov je sledila okrogla miza s temo „Prispevek Zilje k slovenski kulturi“. Sodelovali so Erik Prunč, France Bernik, Stefan Pinter, Bogo Grafenauer, Vekoslav Kremenšek, Zmaga Kumrova in Pavle Zablatnik. Vodja okrogle mize Avgustin Brumnik pa je moral oprostiti Brede Pogorelčeve, Janka Pleterskega in Naceta Šumija, ki so bili zadržani.

Erik Prunč je v zastopstvu Brede Pogorelčeve predaval o ziljskem narečju, predstavil narečne podskupine in opozoril na dejstvo, da je v teh narečjih možno najti dosti predlovsanskih elementov. Glede nemških izposojenk v slovenskem jeziku pa je zastopal mnenje, da je to le sramota za tiste, ki slovenski manjšini ne dajejo pravice.

V svojem glavnem prispevku je obravnaval Prunč delo Urbana Jarnika. Ocenil je njegovo politično, jezikoslovno in literarno delo, ki se je po njegovih najnovejših ugotovitvah začelo že leta 1805. Opozoril je med drugim na zamolčane zahteve Jarnika, ki je zahteval, da je treba odpraviti nesorazmerje med obema jezika-

ma v deželi. France Bernik je govoril o pesniku Franu Ellerju, ki se je rodil v Mariji na Zilji in ki ga je Cankar imenoval realista in hkrati največjega idealista med tedanjimi slovenskimi literati na Dunaju. V njegovih delih pride do izraza obsejna motivika, duhovno in estetsko pa je svojevrsten pojav v slovenski poeziji.

Politično in narodnobudiljsko vlogo Matije Majarja-Ziljskega je predstavil Stefan Pinter. Po njegovem mnenju je bil Matija Majar v svojem času verjetno najbolj poznani Slovenec pri drugih slovanskih narodih, v lastni deželi pa so ga zaradi politične aktivnosti nešteto krat službeno premetili.

Bogo Grafenauer je orisal protestantsko gibanje v 16. stoletju, ki je imelo na slovenskem področju na Zilji svoje težišče. Tu sta se do danes ohranili tudi še dve vasi s protestantskim prebivalstvom. Blizu Čajne je mogoče omeniti tudi edini pri-

(Dalje na 4. strani)

Obisk Ziljske doline

Okoli 50 obiskovalcev Koroških kulturnih dnevov se je napotilo z omnibusom v zgodovinske kraje na Zilji. Prvi obisk je veljal cerkvi v Mariji na Zilji, kjer so v notranjosti te gotike stavbe dobro ohranjene poznogotske freske.

Po južni smo se napotili skozi Podkloster na Vrta blizu italijanske meje. V tem kraju je znamenita cerkev z najbolj pomembnimi freskami Koroške iz 15. stoletja. Freske je naslikal slovenski slikar Tomaž Beljaški; odkrili so jih v prejšnjem stoletju, restavrirali pa med leti 1969 in 1977. Nadaljnji obisk je veljal Zahomcu, središču ziljskega stehvanja, ter rojstnem kraju Zwitterov in „Zahomskih orlov“. Vas je predstavil domačin Niko Kriegl. Pot je nato vodila skozi Čajno, kjer je že ob začetku tega stoletja postala utrakvistična žola močan instrument germanizacije. Po vzvišenih krajih nad reko Ziljo smo se vozili dalje proti Zahodu, med drugim mimo vasi Potok, kjer je stala rojstna hiša Urbana Jarnika.

Od daleč smo si ogledali tudi vas Videnče, ki je rojstna vas Matije Majarja-Ziljskega. Na južni strani Smohorja v občini Brdo smo se vozili mimo kraja Moste, kjer se je rodil France Grafenauer. Iz razlag prof. Bogo Grafenauerja so vsi obiskovalci zvedeli mnogo zanimivega o razvoju teh krajev in o nastanku jezikovne meje, ki poteka nekaj pred Smohorjem. Dr. Cene Avguštin pa je razložil razvoj ziljske kmečke hiše, ki je tipična slovenska alpska hiša — spodaj zidana, zgoraj lesena — in ki ima mnogo skupnega s tistimi, ki stojijo v Sloveniji. S prepevanjem domačih pesmi se je končalo poučno potovanje v najbolj zahodne predele, ki jih poseljujejo koroški Slovenci.

Dr. Anton Svetina

Prispevki k zgodovini Skočidola

Vikar Aichholzer je leta 1787 tudi napisal za župnijo Skočidol obvestilo o izločitvi te župnije in ostalih koroških župnij iz jurisdikcije ljubljanske škofije in o priključitvi teh župnij solnograški nadškofiji oziroma posredno krški škofiji.

V naslednjem bodo tudi za župnijo Skočidol prikazani statistični podatki o gibanju prebivalstva, kolikor teh podatkov sem mogel izslediti v listinskem gradivu škofijskega in kapiteljskega arhiva ljubljanske nadškofije:

Leto	Commu-nicantes	Non-commu-nicantes	Skupaj	Krsti	Poroke	Smrti
1667			708			
1697						
1746	635	146	781	26	7	20
1752	647	152	799	30	6	15
1753	639	154	793	36	9	20
1754			782			
1759	681	174	855	25	2	50
1782			771			

Po tem seznamu smemo sklepati, da se na Koroškem gostota prebivalstva v dobi, ki jo opisujemo, ni bistveno spremenila; v župniji

Skočidol se je število prebivalstva gibalo med 700 in 800, le za leto 1759 izkaže vikarijevo poročilo škofijskemu ordinariatu 855 faranov, v tem letu pa je bilo število umrlih enkrat večje kot število rojstev.

Vikarji so v svojih poročilih ločili farane v komunikantes, to so bili tisti, ki so morali obvezno opraviti velikonočno spoved, in v non komunikantes, to so bili otroci in mladina do 20 let, ki jim še ni bilo treba ob veliki noči k spovedi. Župniki so pred veliko nočjo razdelili med farane spovedne listke, ki so jih farani morali pri spovedi oddati. Tako so imeli vikarji nadzorstvo nad tem, kdo je prišel k spovedi in kdo ne. Kdor ni prišel k spovedi, ga je lahko zadel kazen ekskomunikacije, ki je bila v tistih časih najstrožja cerkvena kazn. Z osebo, ki je bila izobčena, ni smel nihče skupaj stanovati, ni smel z njo govoriti niti z njo sestiti skupaj k mizi pri obedu. Farani so zato hodili k velikonočni spovedi, da so se izognili takim kaznim, katerih izvršitev so na prošnjo cerkvenih oblasti nadzorovali tudi civilna sodišča. Vikarji so morali ob vizitacijah župnije poročati vizitatorju o tem, ali so bili vsi farani pri velikonočni spovedi. S štetjem

9

spovednih listkov so posebno v času reformacije in protireformacije najlaže ugotavljali, koliko je bilo v župniji katolikov in koliko protestantov.

Če ob zaključku napravimo sklepe o prikazanih prispevkih k zgodovini Skočidola, smo videli, da so bile družbeno-politične, gospodarske, zdravstveno-socialne in narodnostne razmere iste kot v župnijah Šmiklavž v predmestju Beljaka in Šentruport beljaškega cerkvenega okrožja. Družbeno-politično je bilo prebivalstvo razdeljeno v stanove; v Skočidolu je razen lastnikov grada Vernberk in njihovih oskrbnikov spadal edinole vikar v višji stanovski razred in je imel pravico nositi naslov „gopod“. Vsi drugi farani so bili kmečki podložniki, ki so spadali v najnižji sloj prebivalstva in niso imeli niti pri politični upravi dežele niti pri sodstvu kakih pravic. Smeli so sicer vlagati zoper svojega župnika pritožbe na škofijski ordinariat, če ni v redu izvrševal svojih cerkvenih dolžnosti ali če je bilo njegovo obnašanje nemoralno; te pritožbe pa so imele le redkokdaj kak pozitiven uspeh.

V zdravstvenem pogledu je prebivalstvo bilo prepuščeno samemu sebi, ker je bilo iskanje zdravstvene pomoči v bližnjem mestu Beljaku za revno prebivalstvo predrago. V socialnem pogledu je bil v tej fari pri gradu Vernberk špital, kjer so dobivali vsaj berači svoje zatočišče, da niso padli v breme faranov. Kdo je

ta špital ustanovil in vzdrževal, nisem mogel ugotoviti; verjetno ga je vzdrževalo deloma gospostvo v Vernberku, deloma pa cerkveno premoženje župnije Skočidol.

V narodnostnem pogledu je spadalo vse prebivalstvo župnije Skočidol k slovenski narodni skupnosti, kar je ugotovil tudi koroški zgodovinar Gotbert Moro pri opisu župnij, ko je zapisal tole: ... und durch die Einbeziehung des deutschsprachigen Ortes St. Ulrich im Hinblick darauf, daß die übrigen Ortschafte der Pfarre nur der windischen Sprache mächtig seien, Predigt und Christenlehre an Sonn- und Feiertagen unmöglich machen würde... (in ker bi s priključitvijo nemško govorečega kraja St. Urh glede na dejstvo, da so vsi drugi kraji te fare zmožni le slovenskega jezika, bilo nemogoče ob nedeljah in praznikih pridigati in poučevati krščanski nauk...). Ker pa je bil kraj St. Urh priključen župniji Skočidol šele leta 1788, je v času, ko je ta župnija spadala pod jurisdikcijo ljubljanske škofije, t. j. od leta 1461 do leta 1787, spadalo vse prebivalstvo te župnije k slovenski narodnostni skupnosti. Pri prezentaciji novega vikarja so, kakor smo videli, tako stolni kapitelj v Ljubljani kakor tudi lastniki grada in gospostva Vernberk zahtevali, da mora biti novo postavljeni vikar popolnoma več slovenskega jezika.

(Konec)

Iz Železne Kaple in okolice

Številna udeležba na sankarskih tekmah za POKAL OBIRJA v zadnjih dveh letih (1978 je bilo 342 tekmovalcev, 1979 pa 428) je privedla organizatorje, da to kombinacijo izvedejo tudi letošnjo zimo.

Društva okoli Obirja — SPD „Zarja“ iz Železne Kaple, SPD „Obir“ z Obirskega, TVN (Naturfreunde) iz Sel in TVN iz Šmarjete, ki so prireditelji teh tekem, so se na skupni seji domenili za nov pravilnik tekmovalcev in določila tudi že termine posameznih tekem.

Prva tekma je bila že v nedeljo 21. decembra na Obirskem, naslednja je bila 4. 1. 1981 v Lepeni, sledili pa bosta še tekmi 18. 1. 1981 v Selah in 25. 1. 1981 v Šmarjeti.

Vsaka tekma se seveda posebej in pravočasno razpisuje, k sodelovanju pa je upravičen in vabljen prav vsak. Saj je eden izmed namenov kombinacije za POKAL OBIRJA, da se čimveč tekmovalcem omogoči sodelovanje na vseh tekmah in se zimskešportno udejstvovanje okoli Obirja nekoliko uskladi.

Za POKAL OBIRJA se bodo letos pomerili kar v 12-ih skupinah, na zmagovalce ter drugo- in tretje-uvrščene, vsake skupine pa čakajo lepe nagrade.

Organizatorji pričakujejo letos še številnejšo udeležbo. Čeprav ni obvezno sodelovati na vseh tekmah, svetujemo, da športniki ne zamudite gornjih terminov, ker bošče le tako lahko dosegli čim večje število točk. Te pa končno odločajo o zmagi.

Podrobnejše bomo o sankarskih prireditvah še poročali, objavljali pa bomo tudi rezultate.

Konec leta izplačujejo hranilnice oz. hranilna društva svojim članom prišteden denar.

Tako tudi letos v hotelu Obir, kjer je odbor izplačal skoraj četrto milijona šilingov. Najpridnejši varčevalci so prejeli majhne nagrade,

nad 20 zadetkov pa smo izžrebali med vse člane v tomboli. Tudi za telesno počutje vseh navzočih je bilo z dvema izvrstnima menijema dobro poskrbljeno. Do jutranjih ur so plesalce dobro zabavali Fantje izpod Obirja.

Muzikantom, hotelu, posojilnici in seveda varčevalcem se je lepo zahvalil Miha Travnik. Vsled dobro opravljenega dela je bil izvoljen oz. potrjen stari odbor.

Iz leta 1978 v leto 1979 se je število nočitev povečalo za 58 %

RAZPIS

Razpisuje se delovno mesto raziskovalca na Slovenskem znanstvenem inštitutu v Celovcu. Prijave pošljite priporočeno do 19. januarja 1981 na Slovenski znanstveni inštitut, kjer izveste tudi za pogoje namestitve.

Slovenski znanstveni inštitut, Bahnhofstraße 38, 9020 Klagenfurt/Celovec

(= 41.181 nočitev). To je bil nadpovprečen dosežek turističnega leta 1979 v občini Žel. Kapla/Bela.

Bilanca ob statističnem pogledu na leto 1980 pa kaže nazadovanje nočitev na nekoliko manj kot 40 tisoč. Železna Kapla je tako med redkimi občinami, ki so v tem pogledu nazadovale.

Odgovorni v občini so o preteklem turističnem dosežku kljub te-

mu zadovoljni. Tujsko prometni referent pri občini Wili Germadnik se je v teku sezone številnim gostom zahvalil za 10-ter 5-letno zvestobo Železni Kapli; 60-članski skupini pa za tri zaporedna letovanja v našem kraju. Tej skupini pripravila hotel Obir in domače društvo tudi kulturne večere. Gostje so tudi že rezervirali za prihodnje leto.

Od nočitev preteklega leta odpade 22.600 na ZRN, 5500 na Nizozemsko, 2200 na Anglijo, 2000 na Jugoslavijo, ostanek pa na druge. Velik delež k nočitvam prispeva hotel Obir, ki je v letu 1980 imel nekaj nad 10.000 nočitev. Značilno je, da je izredno dobro zaseden le v juliju in avgustu, da pa ima velike težave oz. zelo malo nočitev v pred- in posezoni. Vzrok je iskati v tem, da hotel sam kot tudi Železna Kapla sama nimata potrebne infrastrukture za dopustniško aktiviranje gostov v tem času.

Predvsem je opaziti, da zelo malo gostov koristi storitve občinskega zdravilišča, katero leto za letom prigrisopodari precejšen deficit. Verjetno bi bila ena možnost pridobivanja gostov na zdravljenje iz Slovenije, vendar so vsi dosednji koraki v to smer naleteli na pristojnih mestih na gluha ušesa. To je nekoliko nerazumljivo tudi zato, ker vemo, da so zdravilišča v Sloveniji prenatrpana.

Nadaljnja pomanjkljivost turističnega razvijanja je tudi v tem, da delo pred leti ustanovljenega turističnega društva ne kaže vidnih rezultatov. Poleg nekaterih manjših akcij ni uspelo izboljšati ponudbe. Primanjkuje zagnanosti članov in odbornikov društva, prav tako pa tudi sodelovanje s pristojnim odborom v občini ni ravno najbolj uspešno. Za nadaljnje turistične uspehe občine pa bi to bilo nujno zaželeno in potrebno.

M. T.

Posojilnica podpira domače umetnike

Tako je bilo geslo vabila, s katerim je Posojilnica Pliberk vabila v nedeljo 4. januarja na otvoritev slikarskih del Ernsta Arbeitsteina. Izredno lepo število obiskovalcev je pozdravil predsednik tov. Lipej Kolenik in izrazil zadovoljstvo, da je razstava naletela že prvi dan na tako lep sprejem.

Ernst Arbeitstein je v času gimnazijskih let sodeloval na Evropskem šolskem tekmovanju v risanju in dobil tudi avstrijsko državno nagrado. Od leta 1967 dalje so se vrstile številne razstave, s katerimi si je izgrajeval lastni slog izražanja.

Pri razlaganju in ocenjevanju dosežkov posameznih umetnikov se je udomačila navada, da se omenjajo šole in akademije, profesorji in vzorniki, ki so spodbujali ali omogočili trenutni umetnikov slog. Pri našem, osemindeset let starem razstavljalcu, ne moremo naštet nobene slavne slikarske šole in nobenega akademskega učitelja, čeprav bo ta ali oni opazil določene vzornike. Slikar je samouk v najlepšem pomenu besede, človek, ki sledi notranjemu klicu in prirojenemu talentu. Pokaže se sam kot delaven umetnik in ga lahko kot takega postavimo med vidne predstavnike sedanjega likovnega izražanja med koroškimi Slovenci.

Vsa razstavljenega dela so pasteli. Prof. dr. Luc Menaše je označil pastel kot „risbo in oljno slikarstvo povezujočo tehniko žametnih prelivov. Njeni izdelki so krhki in občutljivi kot metulji, po drugi strani pa lahko izveden oblikovalec z njim izrazi tako rekoč vse, kar hoče, vidi in občuti.“ Večina izmed razstavljenih 28 del je nastala v preteklem letu. Arbeitstein pri izbiri motivov ne sega daleč, upodablja svet, ki ga lahko prepoznamo kot kmečkega, neomadeževanega od sodobne industrializacije. Svoje bivanje v določenem prostoru poistoveti z motivi arhičnega sveta, ki izginja in tone v pozabo.

Umetnik zanimajo tako kmečka opravila kot stari običaji. Zanimivo je, da nastopata človeška in živalska figura enakovredno. Obrazi posameznikov so podani shematsko, brez kakršnih portretnih teženj; postave živali obvladujejo celotno ploskev slike. Tu so pogledi na pokrajino, oblito z mesečino ali pokrito s snegom, kmečka dvorišča itd. Tako je omenjenih samo nekaj motivov, v katerih se nam izraža umetnikova predstava sveta in njegovega prenašanja s pomočjo barv na papir. Ernst Arbeitstein je slikar idiličnega sveta; idiliko stopnjuje še s poudarjanjem le določenih barvnih tonov, kar pa ima v sebi lahko nevarnost posludenja umetnosti. Ne sili nas k razmišljanju, slike so manj zamotane kot svet v katerem živimo. To je svet miru, ki ga ne pretresajo viharji človeških tragedij. Tudi tako umetnost človek potrebuje, da se umirijo njegove oči in v zasanjanosti spočije srce. Zato velja zahvala umetniku, prireditelja pa zavezuje za nadaljnje delo na tem področju.

Ob otvoritvi razstave so bili kot častni gostje navzoči med drugimi konzul SFRJ v Celovcu Šandor Zorol, župan občine Pliberk Franz Mikusch, ki je pozdravil navzoče v obeh deželnih jezikih, ter podžupan in številni občinski odborniki.

Janez Zwitter-Tehovnik

12. Koroški kulturni dnevi

(Nadaljevanje s 3. strani)

mer oboroženega upora za časa protireformacije. Zanimivo pa je tudi, da je slovensko prebivalstvo zahtevalo tudi slovenske maše, vendar niso uspeli, zaradi pomanjkanja slovenskih protestantskih duhovnikov.

O potrebi etnoloških raziskav vsakdanjega življenja je predaval Vekoslav Kremenšek, ki vidi v tej panogi raziskav bogato zakladnico za spoznavanje dejanskih življenjskih pogojev. Ziljsko narodno pesem je predstavila Zmaga Kumrova, ki je med drugim ugotovila, da prevladujejo med ziljsko narodno pesmijo svatovske pesmi, ki so večinoma štirilglasne.

V okviru predstavitve ziljskih navad in šeg je Pavle Zablatnik opozoril na nekorektnost, da pogosto predstavljajo ziljsko nošo kot ko-

roško narodno nošo, čeprav je bila zmeraj le slovenska noša iz Zilje. Govoril je tudi o izvoru štehanja in današnji razširjenosti tega starega ziljskega običaja, ki se je ohranil še v 9 ziljskih vaseh in to v izvirnem slovenskem jeziku.

V okviru kulturnih dni je bil na sporedu tudi skupni ogled razstave Valentina Omana v prostorih „Avle slovenice“. Skozi razstavo Omanovih del, ki je bila hkrati tudi 20. razstava v okviru „Avle slovenice“, je vodil kustos kranjskega muzeja dr. Cene Avguštin. Po razstavi pa so brali iz svojih del sodobni koroški besedni ustvarjalci Milka Hartmann, Jože Blajs, Janko Ferk, Maja Hadrlap, Valentin Polanšek, Florijan Lipuš, Jožica Čertov, Gustav Januš, France Merkač in Janko Messner, ki je bral povest Kristijana Močilnika.

Kotmara vas - občinska seja

Poglavitna točka zadnje seje kotmirskega občinskega odbora v letu 1980, ki je bila v ponedeljek 29. decembra, je bil načrt za letni proračun 1981. Proračun je izenačen in znaša skupno v izdatkih in dohodkih 18.411.300 šilingov (redni proračun 9.797.200, izredni 8.614.100). Glavna dodatna obremenitev so zidava gasilskega doma in pošte, regulacija kotmirskega potoka, stroški za šolsko poslopje, nakup bagerja, gradnja občinskega strojnega centra, razširitev vodovodnega omrežja in prispevek k zunanji obnovi kotmirske cerkve. Denarne možnosti kotmirske občine so zelo skromne in omejene. Načrt je bil zelo skrbno sestavljen, zaradi česar so ga odobrile vse štiri frakcije. Tudi nadaljnji sklepi so bili v glavnem vsi soglasni. Tako je občinski odbor potrdil prostorski načrt in sklenil, da se stroški za odvoz smeti povečajo od 14 na 15 šilingov za vrečo. Hanzej Kulnig iz Novega sela je bil prevzet v občinski službi kot pogodbeni nastavljenec namesto Siegfrieda Goritschniga, ki je s koncem leta 1980 odšel v pokoj. Goritschnig je bil 17 let v občinski službi in občinski odbor ga je na svoji zadnji seji tudi počastil, župan Struger pa se mu je zahvalil za vestno delo in mu želel vse najboljše. Božična na-

grada za občinske uslužbenke se je zvišala od 900 na 1000 šilingov, za ženo in vsakega otroka pa dobi vsak še 150 šilingov dodatno.

Ob koncu občinske seje so se zahvalili vsi frakcijski vodje za sodelovanje v preteklem letu in izrekli najboljše želje za leto 1981. Mandatar

Slovensko prosvetno društvo „Gorjanci“ v Kotmari vasi vabi na predavanje dr. Hribnika iz Kranja

KAKO VREME VPLIVA NA ZDRAVJE

v četrtek, dne 15. januarja 1981 ob 19.30 uri pri Mežnarju v Kotmari vasi.

EL Jože Wakounig, ki je tudi vložil predlog, naj župan skuša preprečiti veliko nevarnost, ki grozi z načrti o rožanski avtocesti, je v obeh deželnih jezikih na kratko orisal namen delovanja EL in izročil vsem frakcijskim vodjem koledar „Dvojezična Koroška“/„Zweisprachiges Kärnten“ (izdal SIC) vsakemu občinskemu odborniku in županu pa nalepko „Rosental-schnellstraße — nein, danke / Rožanska avtocesta, ne, hvala“.

Po seji je bila božičnica pri Pušniku v Šentgandolfu.

JUBILEJ ŠPORTNEGA DRUŠTVA V ŠENTJANŽU

Zmagovalce mednarodnega veleslaloma Jože Kuralt in podelitev prvih nagrad

Kot smo že poročali je športno društvo v Šentjanžu v Rožu 28. decembra 1980 izvedlo svojo tradicionalno vsakoletno smučarsko prireditev. Tokrat je to bila tekma, ki je potekala v okviru 30-letnega društvenega jubileja, zato so se organizatorji le-te posebno potrudili, da je organizacija bila brezhibna. Toda uspelo jim je še več, kajti tekma je potekala v okviru Elanovega deželnega pokala, razen tega pa jim je uspelo k sodelovanju pridobiti še ekipo jugoslovanske smučarske reprezentance. Tako je tekma veleslaloma v Šentjanžu bila ena izmed najkvalitetnejših zimsko-sportnih prireditev na Koroškem.

O izidu tekmovalcev smo poročali že v prejšnji številki našega lista, za osvežitev spomina pa naj povemo, da je zmagal Jugoslovčan Jože Kuralt, 2. mesto je zasedel Jakob Platzler,

tretje pa Grega Benedik, njim sta sledila Bojan Križaj in Boris Strel.

Jubilej svojega društva so Šentjanžčani praznovali še s posebno izdajo letnega poročila, ki poleg običajnih podatkov prinaša še pregled športnega delovanja v Šentjanžu v minulih tridesetih letih. To je izredno zanimiv almanah povojnega športa v Šentjanžu. Na skupno 108 straneh bralec lahko razbere, kaj se je na tem področju v tej idilični vasi v Rožu dogajalo. Sprva je seveda dominiralo alpsko smučanje; temu je sledilo še tekmovalstvo v smučarskih skokih na 55-metrski smučarski skakalnici v Šentjanžu, ki jo je zgradilo takratno „Slovensko fizikurno društvo Borba“. Pod okriljem tega društva so potekale tudi druge športne dejavnosti kot je lahka atletika. V tem času so v Šentjanžu doživeli mar-

sikatero mednarodno športno prireditve, zlasti z gosti iz Slovenije. Tudi v nogometu se je v Šentjanžu odvijalo marsikaj. Tako lahko z zadovoljstvom ugotovljamo, da je — razen nekekratkih kriznih obdobij — v Šentjanžu šport vedno bil prisoten in da je vedno spet privabljal domačo in mladino drugih krajev k sodelovanju na razne športne prireditve.

Posebno priznanje naj bo izrečeno urednikom, zlasti dr. Partlu, ki je zbral potrebno gradivo (pri čemer mu je v največjo oporo bil naš list) in da je „Letno poročilo 1980“ tiskano v obeh deželnih jezikih — slovensko in nemško.

K 30-letnemu športnemu delovanju funkcionarjem in športnikom v Šentjanžu čestitamo in tudi v prihodnje želimo mnogo vsestranskega uspeha pri gojitvi telesne kulture.

se hočejo poslužiti slovenskega jezika pred uradom. V letaku opozarjajo na določila avstrijske državne pogodbe, ki zagotavlja, da je slovenski jezik dopuščen kot uradni jezik. Da pa v resnici ni tako, je doživel že marsikateri prebivalec velikovškega okraja, pa tudi iz

WASHINGTON
v petek 9. januarja 1981 ob 20. uri v
gostišču Juena pri Globasnici.

Aktivisti pojmujejo svojo akcijo samo kot en prispevek k odpravljanju pomanjkljivosti v okraju. Podobna akcija je bila nekaj dni prej tudi na kolodvoru v Sinči vasi, s katero so zahtevali uvedbo slovenščine na kolodvorih na dvojezičnem področju Koroške, pa tudi v Celovcu in Beljaku. V letaku, ki so ga delili v Velikovcu, aktivisti zahtevajo izpolnitev manišinskih pravic še na drugih področjih, npr. v otroških vrtcih, opozarjajo pa tudi na potrebo gospodarskega koncepta za odstranitev brezposelnosti v okraju, zahtevajo uvedbo dvojezičnosti v sindikatih in dostop Slovencev do javnih dvoran v Velikovcu.

Slovenski
VESTNIK

Dvojezično šolstvo

V vsako slovensko družino

Kot znano, bo na Slovenskem plesu sodelovala tudi baletna skupina celovškega mestnega gledališča, medtem ko bo za narodno zabavne viže skrbel Celjski instrumentalni kvintet s pevcema ZINKO GLUVIČ in SLAVKOM KRANJCEM.

A black and white photograph of three students standing together. The student on the left is a boy wearing glasses and a dark sweater over a collared shirt, holding a trophy. The student in the middle is a girl wearing a light-colored jacket, holding a large certificate. The student on the right is a boy wearing a light-colored jacket, also holding a trophy. They are all smiling at the camera. The background is dark and indistinct.

SVVW Celovec, SŠK Obir ter domačini. Na žalost pa se je Fužinarjem pokvaril avto in tako niso mogli sodelovati. Kljub temu je bila na tem turnirju zastopana močna jugoslovanska elita ter dobri koroški igralci. Imenujem jih le nekaj: Carmen Traunig — večkratna koroška in celo avstrijska prvakinja ter udeleženka evropskega prvenstva; predlanski koroški prvak Jesenko; Oldberg, ki je bil letos in že prejšnja leta skupaj z Lettkemannom

Zahvalil bi se tudi g. provizorju Matku, ki nam je omogočil ta turnir s tem, da nam je dal na razpolago za to potrebne prostore.

Ob tej priložnosti javnost še obveščamo, da društvo glasbenih delavcev HARMONIJA šteje za nekaj nad 800 članov, ki so predvsem zabavni in narodno-zabavni ansambli, vokalni solisti, humoristi, voditelji programov, scenografi in drugi aktjerji zabavne glasbe. Harmonija organizira nastope svojih članov na koncertih, festivalih ter drugih prireditvah. V okvir njenih sporedov sodijo priprave pustovanj, maturantskih plesov, posredovanje kvalitetnih domačih ansamblov ter najnovejših disko prграмov.

64

BRATOVSKA JESEN

11. del

Oba sta se bratovsko navihano zasmejala. Matevž je tlesknil Domna po ramenih. Glej, si je mislil, kaka klada je postal, je že večji kot jaz.

Ohja, in Matevežva ljubezen? Večkrat jih je besedovanje zaneslo k Podlesniku. Mati Lenčka se je že begala, da ne bi Domen iz neprevidnosti omenil Lonko. Matevž je dobival tako čudno globoke oči, kadar so bili v bližini dekleta, ki ga je tako zavrgla. Da, da, so matere, ki do smrti ne pozabijo dekleta, ki je njihovega sina zavrgla. Taka je bila Lenčka.

Ljudje so tamburaše zelo radi poslušali. Ker pa so bili začetniki, je bilo potrebno velikanskega truda, ki ga je vlagal Lenart v svojo skupino. Pa tudi vsak posameznik se je trudil. Doma, če je bilo košček časa, je brenkal in brenkal in vadil, da so pri hiši že težko poslušali. Mati Lizka pa je bila vesela, ker je imela take fante. Vesela je bila tudi, ker je brenkanje baje vse miši odgnalo. Če je res? Naneslo je kdaj tako, da je imel Lenart skozi kak teden kar vsak večer nekaj društvenega dela. To pa vse ob tako že obilnem težkem delu na domači kmetiji!

Tudi v narodnem življenju ima športno udejstvovanje pomembno vlogo

Šport je pomembno družbeno področje, ki je kot važen dejavnik pri vzdrževanju zdravega telesa in duha pomemben sestavni del mladega in starejšega človeka. V današnji družbi, v času avtomatizacije, hitenja in naglice ima šport izreden pomen za zdravje, splošno počutje, za ohranjanje delovne in telesne sposobnosti in oblikuje celotno človekovo osebnost. Aktivno športno udejstvovanje, ne glede na to, ali smučamo, drsamo, sankamo, igramo nogomet ali namizni tenis, hodimo v planine, plavamo, jadramo na deski in drugo, nudi človeku lek za vsakdanje dobro počutje in zdravje. Predpogoj je, da se urimo v kakršnikoli panogi razumno in zmerno.

Vrhunski šport je ekstremna obremenitev človekovega organizma in za povprečnega človeka neprimeren. Ker je družba prepoznala pomembnost športa kot rekreacije in razvedrila in ker je vrhunski šport dostopen le izbranim, so se v teku let razvile športne discipline v „športne panoge za vsakogar“. Med le-te lahko štejemo alpsko smučanje, smučarske teke, sankanje, drsanje, tekanje, plavanje, planinstvo... Nekatere panoge so se celo razvile v prave športne discipline na množico in privlačijo na tisoče in tisoče. To potrjuje, da išče duševno preobremenjeni človek v njih ravnovesje k vsakdanjemu delu, razvedrilo, sprostitve, pomiritev in rekreacijo. Pomembnost zmerne športa so spoznali tudi zdravniki, ki se bavijo z zdravstvenim varstvom človeka.

Poleg zdravstvenih pa ima šport zlasti v okviru narodne manjšine še posebne vrednote, kot nagovarjanje mladine, zbiranje in motiviranje in krepitev narodne zavesti. Športno dejavnost Slovencev na Koroškem moramo šteti med narodno-politične aktivnosti. Poleg telesnega urjenja služi tako kot politično, kulturno in gospodarsko delovanje našim osnovnim ciljem, da odstranjuje predsodke, da povezuje, ustvarja prijateljstva in jih krepi, da zbira pripadnike slovenske narodne skupnosti na Koroškem in jih spodbuja v njihovi pravični borbi za obstoj. Javno udejstvovanje na športnem področju je porok, da sosedu izkažemo „fair play“ političnega obnašanja, katerega slovenski športniki na Koroškem niso v tej meri deležni, kot se spodobi sosedu. V javnih nastopih, ne glede na to ali na skakalnih prireditvah v Zahomcu, na nogometnih tekmah Slovenskega atletskega kluba, v Selah, v Železni Kapli, na Obirskem in ne nazadnje na Zimskem pohodu „Arihova peč“ ali na prireditvah sosedu, skušajo slovenski športniki razjasniti sosedu stanje in stališča slovenske narodne skupnosti — s svojim odločnim nastopanjem, prijateljskim vedenjem, obzirnim ravnanjem in fair igro. Vrhline športnika niso besede, ampak ravnanje.

Prepričan sem, da so slovenski športniki, njihovi javni nastopi in športne prireditve slovenskih športnih društev mnogo pripomogli k izboljšanju odnosov med sosednjima narodoma.

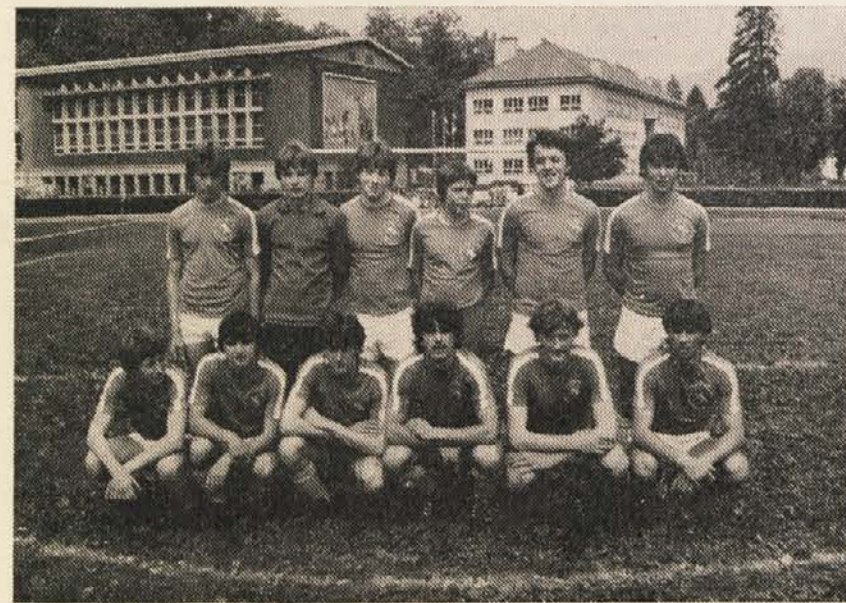
Ob začetku novega leta je običajno, da se preveri delovanje in se še enkrat pregledajo dosežki preteklega leta. Na športnem področju je bilo vsekakor zaslediti veliko aktivnost.

Najpomembnejši dogodki poleg stalnega udejstvovanja nogometnih ekip Slovenskega atletskega kluba in športnega društva v Selah na prvenstvu Koroške nogometne lige ter namiznoteniških ekip iz Sel in Obirskega na prvenstvu Koroške namiznoteniške zveze so bili 5. novoletni namiznoteniški turnir v Selah z močno inozemsko zasedbo, smučarski skoki „Za ziljki pokal“ v Zahomcu, smučarski skoki na Obirskem, 2. zimski pohod „Arihova peč“, 4. srečanje slovenskih športnikov iz obmejnih dežel Železne Županije (Madžarska), Furlanije-Juljske krajine, Koroške in Slovenije, 10. obletnica obstoja Slovenskega atletskega kluba, 2. namiznoteniško prvenstvo Slovenske športne zveze, da omenim le nekatere.

V zastopstvu za vso športno aktivnost športnih društev, ki so vključena v ostrešno Slovensko športno zvezo, naj omenim dve prireditvi, ki sta zajeli v zadnjih letih ena po množičnosti druga pa po disciplinah nekako simbolično sliko športnega udejstvovanja koroških Slovencev.

Med prireditve množičnega značaja spada Zimski pohod „Arihova peč“. Slovenski povojni šport na Koroškem ima svoje korenine v času protifašističnega boja in v naprednem mladinskem gibanju v povojnih letih. Ni naključje, da se tudi danes naslanjamo na tradicije narodnoosvobodilne borbe, ki je nam Slovincem na Koroškem za zgled v borbi za dosego nacionalne in socialne enakopravnosti. Zavedamo se velikega doprinosa partizanskega upora proti fašizmu za vzpostavitev miru in složnega sožitja. Kot poklonitev osmim padlim partizanom pod Arihovo pečjo, ki so bili 4. februarja 1945 zahrbtno umorjeni, in kot poklonitev

okoli 300 pohodnikov in smučarskih tekačev. Med pohodom po zasneženi pešpoti od kmeta Polanca na Polani nad Št. Jakobom po idilični od potoka spremljajoči zarezi v naravi do Koče nad Arihovo pečjo so pohod-

niki molče hodili mimo skromnega križa pod Arihovo pečjo, ki spominja na žrtve fašizma. Ob spremstvu žalostink, borbenih pesmi in spominjskih besed se karavana pohodnikov vzpenja do cilja, Koče nad Arihovo pečjo. Leta 1983 bo na sporedu peti pohod in tudi že jubilejni, saj bodo prejeli udeleženci s petkratno prisotnostjo zlato značko.

Prireditve ki je pestra po disciplinah, pa ji vendar ne gre toliko za tekmovalne dosežke, je vsakoletno Srečanje slovenskih športnikov iz ob-

mer, Julij Iskra — šah).

1. in 2. oktobra 1977 je bilo na Ravnah na Koroškem prvo srečanje. Za nekatere naše športnike težko pričakovana „mini-olimpiada“. Ravnčani so pripravili pravo prijateljsko srečanje. Mlada udeleženka iz Madžarske Elzšébet Bajzek je menila: „Govorimo isti jezik, čeprav nas ločijo državne meje. Mladi smo in športna tekmovanja so tista, kjer se lahko srečamo in spoprijateljimo. Srečanje je najboljša priložnost, da se

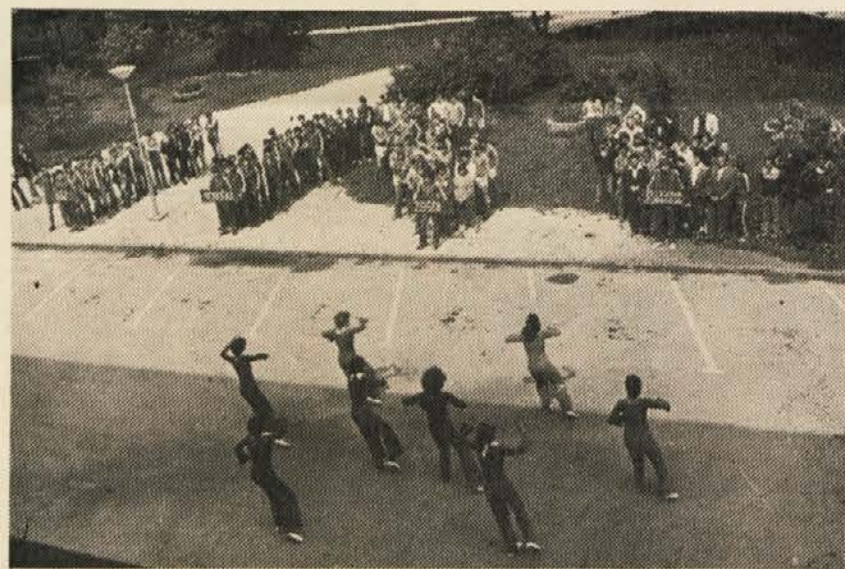
krepi prijateljstvo med nami.“

Drugo srečanje slovenskih športnikov iz obmejnih dežel je bilo v etnično zanimivi Murski Soboti — v središču Prekmurja 14. in 15. oktobra 1978. Naši športniki so imeli prvič priložnost, da pridejo v kraje, ki so nam po oddaljenosti nekoliko neznan. Od tamkajšnjega prekmurskega prebivalstva so bili od srca sprejeti.

V Ajdovščini, v sončni Vipavski dolini, pa so delovni ljudje in občani pripravili 3. srečanje 23. in 24. junija 1979. Tokrat so se srečali že „stari znanci“, saj je bilo med športniki dosti takih, ki so si izmenjali na Ravnah na Koroškem ali v Murski Soboti naslove in ki so se spoznali in spoprijateljili. Slovenska športna zveza je v Ajdovščini pripravila za udeležence presenečenje. Pred zbranimi športniki je nastopila skupina za izrazni ples slovenske gimnazije iz Celovca; izvajala je po ritmični glasbi ples, ki jih je naštudiral prof. Milan Kupper.

Za Ravnami, Mursko Soboto in Ajdovščino se je krog srečanj sklenil. V vlogi gostitelja so se spet znašle železarske Ravne na Koroškem (21. in 22. junija 1980). Okoli 200 športnikov iz obmejnih dežel se je srečalo in so si segli četrtič v roke. Besede vodje nogometne ekipe Slovenske športne zveze prof. Antona Malleja mnogo povedo: „Vsa ta srečanja resnično veliko prispevajo h krepitvi prijateljstva med mladimi iz različnih dežel. Ker sem se udeležil skoraj vseh dosedanjih srečanj, lahko tudi povem, da opažam, kako se mladi, ki so se že kdaj udeležili tega in drugih podobnih srečanj, pogovarjajo in da se nekateri tudi izven teh uradnih shodov redno srečujejo. Mogoče to še posebej velja za nogometaše, ki merijo moči na prijateljskih srečanjih. Koliko našim fantom pomeni, da se enkrat na leto lahko snidejo z vrstniki iz Slovenije, Italije in Madžarske, pove že to, da so se nekateri izmed njih raje odrekli sodelovanju na prvenstvenem srečanju svojega moštva...“

Danilo Prušnik

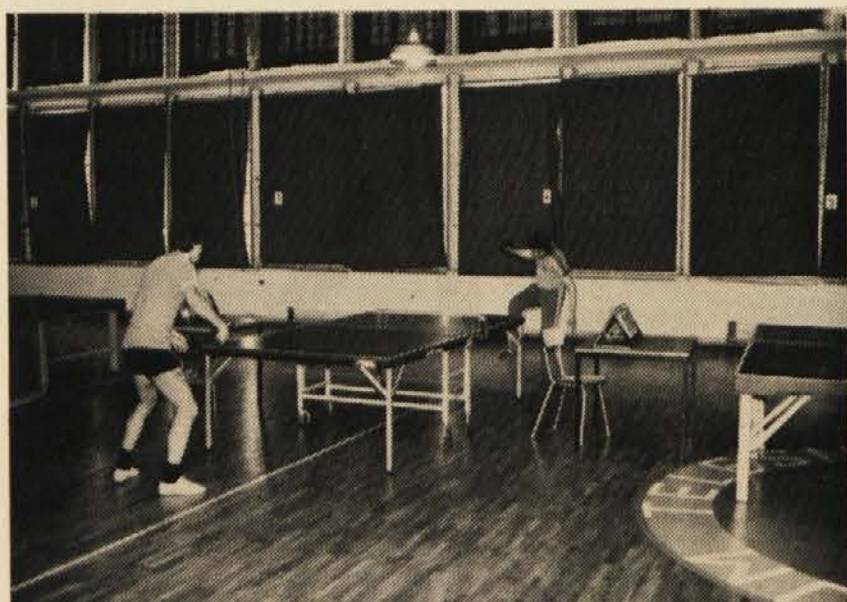

vsem ostalim žrtvam partizanskega upora proti fašizmu prirejajo Slovenska športna zveza, Slovensko planinsko društvo in Slovensko prosvetno društvo Rož v Št. Jakobu spominski zimski pohod „Arihova peč“.

Doslej sta bila organizirana dva zimski pohoda, v nedeljo 22. februarja 1981 pa bo sledil tretji. Zimski pohod „Arihova peč“ je razdeljen na dve disciplini — na smučarski tek in na vzpon po zasneženi stezi do planinske postojanke „Koča nad Arihovo pečjo“. Po številu udeležencev je bil zadnji pohod uspešnejši in množičnega značaja, saj se ga je udeležilo

mejnih dežel Železne Županije (Madžarska), Furlanije-Juljske krajine, Koroške in Slovenije. Srečanje je vsako leto v eni izmed obmejnih občin Slovenije in je edinstvena priložnost, da dokažejo slovenski športniki, da so ena družina, čeprav jih ločijo državne meje.

Na športnih terenih so se športniki pomerili v namiznem tenisu (dekleta in fantje), v šahu (mešano brez starostne omejitve), v nogometu (mladinci do 18 let) in odbojki. Ekipa iz Koroške je sestavila Slovenska športna zveza (Mirko Oraže — namizni tenis, Anton Malle — nogo-

PETEK, 9. 1.: 9.00 Poročila

— 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Arheološke najdbe LR Kitajske — 10.30 Mož, ki je prišel k jedi — 12.20 Klub seniorjev — 13.00 Redakcija — 17.00 Za predšolske otroke — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Stari — 21.20 Shirley MacLaine — 22.00 Reklama in šport — 22.10 Pravica do samoodločanja narodov — 23.10 Poročila.

SOBOTA, 10. 1.: 9.00 Poročila — 9.05 Angleščina — 9.35 Francoščina — 10.05 Ruščina — 10.35 Puck — 11.35 Pravica do samoodločanja narodov — 12.30 Poj z nami — 13.00 Redakcija — 15.30 Vse za očeta — 17.00 Risanje — slikanje — oblikovanje — 17.30 „Mali zmaj v Mumintalu“ — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Burka Hansa Gnanita — 22.00 Šport — 22.20 Namere klovna — 23.05 Poročila.

NEDELJA, 11. 1.: 11.00 Uvedba v današnji ORF stereo koncert — 12.15 Knjiga — tovariš otroka — 14.30 Afera v nočnem klubu — 16.30 Jeruzalem, Jeruzalem — 17.15 Čebelnica Maja — 17.40 Otrokom za lahko noč — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Kralj Pausole — 21.40 Poročila.

PONEDELJEK, 12. 1.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 TV kuhinja — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Vse za očeta — 12.00 Od pola do pola — 13.00 Redakcija — 17.00 Za predšolske otroke — 17.30 Lassie — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Fauna Iberica — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ponedeljski šport — 21.05 Detektiv Rockford: telefonski klic zadostuje — 21.50 Šport — 22.20 Poročila.

TOREK, 13. 1.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 Moderni postopki analiz — 10.30 Nemnejši kot to dovoli policija — 12.10 Stava za en par — 13.00 Redakcija — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Tudi pošaliti se je treba — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Cesarčin sel — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Argumenti — 21.15 Valovi morja in ljubezni — 22.45 Poročila.

SREDA, 14. 1.: 9.00 Poročila — 9.05 Tudi pošaliti se je treba — 9.35 Francoščina — 10.05 Gmota in prostor — 10.35 Maja boljša polovica — 12.00 Argumenti — 13.00 Redakcija — 17.00 Kraljeva hči — 17.30 Viki in močni možje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Robinovo gnezdo — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Sneg na Kilimandžaru — 22.05 Poročila.

ČETRTEK, 15. 1.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Mesto dela zgodovina — 10.30 Žena gre svojo pot — 12.15 Washington za zaprtimi vrati — 13.00 Redakcija — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Mladenč z zlatimi hlačami — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prosim k mizi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Frontenacova skrivnost — 21.55 Čudovito lepa dežela — ljudje so rdeči — 22.40 Šport — 23.30 Poročila.

AVSTRIJA 2

PETEK, 9. 1.: 17.25 Pregled sporeda

— 17.30 Šola danes — 18.00 Knjiga — tovariš otroka — 18.30 Vi zelite — mi zaigramo — 19.00 Dekleta iz vesolja — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Hongkong — 21.00 Skrivni profesionalisti — 21.20 Politika v petek — deset pred deseto — 22.20 Neskončna je prerija — 0.20 Poročila.

SOBOTA, 10. 1.: 17.00 Draga družina — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Šport — 19.00 Trailer — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Primit za ljudske odvetele? — 20.15 Zgodba dunajske družine — 21.55 Coleone — 23.45 Poročila.

NEDELJA, 11. 1.: 13.55 Pregled sporeda — 14.00 Šport — 18.30 Okay — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Tedenski pregled — 20.15 Kraj dejanja — „postranski posli“ — 21.45 Poročila — 22.00 Nemirna zemlja — 22.45 Poročila.

PONEDELJEK, 12. 1.: 12.25 Schruns: smuk za ženske — 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Znanje danes — 18.30 Orientacija — 19.00 Dekleta iz vesolja — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Stava za en par — 21.05 Šiling — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Če so gondole v žalostnem odelu — 0.05 Poročila.

TOREK, 13. 1.: 9.25 Schruns: slalom za ženske — 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Arheologija svetega pisma — 18.30 Galerija — 19.00 Šport — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Družina Merian — 21.03 Danzer direktno — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2 in poročila.

SREDA, 14. 1.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Dežela in ljudje — 18.30 Po Avstriji — 19.00 Dekleta iz vesolja — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kultura v sredo — 21.00 Boj proti odvečnim stvarim — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Te strašne nedelje — 0.05 Poročila.

ČETRTEK, 15. 1.: 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Brez nagobčnika — 19.00 Dekleta iz vesolja — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Danes zvečer... Harry Belafonte — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Klub 2 in poročila.

12. Koroški kulturni dnevi v Celovcu - 12. Koroški kulturni dnevi

Silen tehnološki razvoj v zadnjih desetletjih je sprostil materialne sile nesluhten razsežnosti, ki same po sebi v vsakem pogledu presegajo nacionalne okvire tudi največjih državnih skupnosti.

Dramatična stran svetovnega materialnega razvoja pa je v tem, da mednarodna skupnost ni hkrati razvila tudi družbenih in političnih mehanizmov, s katerimi bi lahko obvladovala in usmerjala pozitivne in še zlasti negativne posledice, ki jih ta razvoj poraja. Ta stiska sodobnega človeštva je še tolikanj bolj opazna, ker so neslutene ustvarjalne in rušilne razsežnosti materialnih sil utrdile politično moč v svetovnih okvirih tistih, k z njimi razpolagajo.

Takšne globalne razmere se izražajo tudi v mednarodnih odnosih na sedanji stopnji razvoja mednarodne skupnosti. Še vedno v eliki meri slovnijo na majavih temeljih sistemov ravnotežja sile in ohranjanja ogromnih izkoriščevalskih razlik v materialno-ekonomskem in kulturnem razvoju med posameznimi deli sveta, kar vse se poskuša marsikje ohranjati s politiko sile, z ekonomskimi pritiski in blokadami, z vojaškimi spopadi in intervencijami ter z drugimi sredstvi vladanja v svetovnem okviru.

V teh mednarodnih razmerah ima filozofija in politika nevrščeniosti zgodovinski pomen za bodoči razvoj človeštva, saj nudi trdno oporo ne le utrjevanju nacionalne neodvisnosti, ampak tudi združevanju sil v svetovnih okvirih za skupni boj, za spremeni- nje obstoječega sistema političnih in ekonomskih odnosov, za demokratizacijo in enakopravnost in za družbeni napredek.

V tem boju je eden od glavnih strateških ciljev politike nevrščeniosti izpolnitev sedanjih mednarodnih mehanizmov za urejanje uravnotežene svetovnega tehnološkega in ekonomskega napredka vsega človeštva za obvladovanje silnice, ki deluje na mednarodne politične odnose v smeri miru in napredka ali v smeri voine in uničevanja.

Hitrejši in enakopravnejši napredek vseh subjektov današnje mednarodne skupnosti je torej postalo geslo, pod katerim milijonske množice v nacionalnih in mednarodnih razsežnostih združujejo svoja politična prizadevanja. Od teh materialnih temeljev je danes odvisen ne le splošni svetovni družbeni napredek, ampak tudi mednarodni mir in stabilnost. Če ne bo človeštvo kot celota našlo ustreznih mehanizmov za obvladovanje in uravnavanje svetovnega tehnološkega, gospodarskega in splošnega razvoja, bodo nakopičena nasprotja čedalje bolj nekontrolirano izpodjedala svetovno socialno ravnotežje ter mednarodni mir in stabilnost. V takih pogojih se bodo čedalje bolj krepile težnje, da se s silo ohranijo ali pa spremenijo obstoječi gospodarski in družbeni odnosi v svetovnih okvirih,

kar bi nujno vodilo do še bolj brezobzirnih vojaških in drugih spopadov kot smo to pričeli v današnjih mednarodnih razmerah.

Zaradi tega je boj za svetovni gospodarski in družbeni napredek in za izgradnjo mednarodnih mehanizmov, ki naj ga zagotovijo, del boja za mir in mednarodno stabilnost, kar pa je po drugi strani *conditio sine qua non* katerekoli oblike svetovnega napredka.

Ob tem se postavlja vprašanje, kaj je danes merilo družbenega in gospodarskega razvoja?

Ali je moč napredek meriti samo s stopnjo tehnološke rasti ali z rastjo nacionalnega dohodka?

V sodobni teoriji se je izoblikova-

mednarodna skupnost ni uspela bistveno spremeniti dosedanjih tokov svetovnega razvoja in da se nasprotja na nekaterih področjih čedalje bolj zaostrejo, kar pa ni predmet naše razprave.

V vseh teh procesih je človek kot posameznik in združen v narodne, državne in druge skupnosti glavna gonilna sila materialnega in družbenega razvoja na nacionalni in mednarodni ravni. Mednarodni sistem pravic človeka, vključno s pravicami narodnih, etničnih in drugih manjšin, naj bi človeku zagotovil osnovne pogoje za opravljanje tega poslanstva. Zato se čedalje bolj razvija v enega od med seboj povezanih stebrov, na katerih sloni svetovna var-

na kateri se je kasneje razvila ustavnostna lista mednarodne organizacije dela.

Podrobna analiza mednarodnega „zakonika“ o človekovih pravicah,⁶ dokumentov, ki se nanašajo na oblikovanje koncepta novega mednarodnega ekonomskega reda,⁷ številnih deklaracij, resolucij in drugih odločitev OZN, kot tudi številnih regionalnih dokumentov in aktov o človekovih pravicah⁸ kaže na obstoj pravice do razvoja kot univerzalnega načela o pravicah človeka.

MANJŠINE — SUBJETKI PRAVICE DO RAZVOJA

V teoriji je zelo razširjeno stališče, da so subjekti pravice do razvo-

tehnološke tokove držav, kjer živijo, ki ne bodo ogrožale njihove narodne oz. etnične bitosti.

Zastarel je tudi tisti pristop k pravici do razvoja kot temeljni pravici človeka, po katerem bi bila ta pravica uresničena že s tem, če bi posameznim subjektom, na katere se ona nanaša (v našem primeru manjšine), zagotovili samo t. i. osnovne potrebe (basic needs), kot so zaposlitev, prehrana, obleka, pismenost itd.

Stopnja uresničevanja pravice do razvoja se mora torej izražati in potrjevati v neoviranem razvoju vseh elementov, ki sestavljajo identiteto manjšin, od družbeno-ekonomskih in socialnih do kulture in jezika.

Manjšina je živ družbeni organizem, ki mora nenehno oplajati vse sestavine svojega nacionalno-etničnega, družbenoekonomskega, kulturno-jezikovnega in političnega razvoja. Zato je pravica do razvoja postala za manjšine dolgoročno politična usmeritev v bodočem iskanju poti, ki bi jim zagotovila ne le obstoj in splošno zaščito, ampak tudi vsestranski napredek, v skladu tako z napredkom družbe, kjer manjšine živijo, kot tudi s splošnimi svetovnimi naprednimi tokovi.

Na teh razsežnostih pravice do razvoja se postopoma oblikuje tudi teorija razvoja narodnih, etničnih in jezikovnih manjšin. Njene cilje bi lahko grobo zajeli z naslednjim stavkom:

(Dalje v prihodnji številki)

SILVO DEVETAK

Pravica manjšin do zaščite in razvoja v luči sistema OZN

lo mišljenje, da je merilo razvoja skupek med seboj organsko prepletenih pokazateljev stopnje razvitosti raznoraznih procesov, ki danes vplivajo na položaj človeštva kot posameznika, skupine ljudi, naroda ali države. Pahljača, sestavljena iz teh pokazateljev, bi zajela zelo širok krog podatkov o razmerah v posameznih družbah — od stopnje tehnološke in splošne gospodarske razvitosti, zaposlenosti, socialne strukture do stopnje razvitosti zdravstva, izobraževanja in kulture, pri čemer ekološko stanje danač okolja lahko bistveno vpliva pozitivno ali negativno na opredeljevanje stopnje razvitosti v celoti.

V zadnjih dveh desetletjih se v okviru OZN snuje svetovna strategija razvoja, ki naj bi opredelila cilje kot tudi sredstva, s katerimi bi jih dosegli. Znano je, da so Združeni narodi šestdeseta leta proglasili za prvo desetletje razvoja; zdaj pa smo že na pragu tretjega desetletja. Sredi sedemdesetih let so tudi formalno oblikovali elemente za svetovna prizadevanja za pravičnejšo in učinkovitejšo ureditev mednarodnih gospodarskih in z njimi povezanih odnosov, ki jih poznamo pod pojmom novi mednarodni ekonomski red (NMER).¹ Razvijajoče se dežele v ekonomskem pogledu in nevrščene v političnem so doslej dale največji prispevek napredku, bodi v okviru t. i. skupine 77 (ki dejansko šteje že več kot 115 držav), bodi v okviru nevrščene gibanja.²

Pregled rezultatov pa kaže, da

nost, stabilnost in razvoj.

Pravica človeka kot posameznika in združenega v skupnosti do razvoja danes ni le politično ali moralno geslo, ampak dobrina, ki temelji na načelih mednarodnega prava.³ Zato lahko že govorimo o pravici do razvoja kot eni od temeljnih pravic človeka, ki jo urejajo številni mednarodni pravni akti, sprejeti na univerzalni in regionalni ravni in ki jo potrjuje zelo široka in razvejana praksa držav.

Pravica do razvoja kot temeljna pravica človeka je med seboj organsko povezan skupek različnih materialnih, družbenih, političnih in drugih na mednarodni ravni zajamčenih pravic, ki opredeljujejo razvojne potrebe človeka kot posameznika in združenega v skupnosti na nacionalni in mednarodni ravni.

Ob tem se postavlja vprašanje, zakaj je potrebno posebej opredeljevati pravico do razvoja, če so elementi, ki jo sestavljajo, že definirani kot del mednarodnega prava. Eden od teoretičnih utemeljiteljev pravice do razvoja KEBA M'Baye je zapisal, da „nuja po posebni razčlenitvi pravice do razvoja izhaja iz preamblnega spoštovanja nekaterih obstoječih pravic in iz potrebe, da se te pravice ponovno poudarijo in okrepijo“.⁴

Gre torej za ponovno afirmacijo zelo pomembnega sklopa človekovih pravic, ki je bil do sedaj zastavljen, čeprav je bil okvirno opredeljen že v sami ustanovni listini OZN⁵ oz. v Filadelfijski deklaraciji iz l. 1944,

ja tudi narodne, etnične in jezikovne manjšine.⁹ Temu pa nasprotujejo predvsem tisti, ki tudi sicer niso pripravljeni manjšinam priznati niti pravice do obstoja in zaščite.

Popolno zaščito manjšin sestavljajo po našem mnenju tudi funkcionalne komponente:

- zaščita manjšinskih skupnosti in posameznih pripadnikov pred katerokoli obliko diskriminacije in propagande ali pritiska;
- posebni ukrepi na političnem, pravnem, socialno-ekonomskem in na drugih področjih, ki naj manjšinam kot skupnostim in posameznikom jamčijo dejanski in ne samo formalni nediskriminiran položaj v družbi, kjer živijo;
- ukrepi, ki naj zagotovijo uresničevanje pravice do vsestranskega razvoja manjšin, po kvaliteti enakopravnega z razvojem družbe, kjer manjšine živijo.

Teorija o manjšini kot „folklorni posebnosti, ki naj izraža kulturno raznolikost posameznih družb“, je danes relikvija, ki se je v celoti razkrojila v sodobnih pristopih k vprašanju manjšinske zaščite kot dela pravic človeka. Čedalje bolj se tudi uveljavlja marksistični pristop k uresničevanju nacionalnega vprašanja, po katerem si lahko narodne in druge manjšine zgradijo svojo kulturno in jezikovno identiteto le na razvoju svoje družbeno-ekonomske baze; to pa sili manjšine, da iščejo take oblike integracije v splošne ekonomske in

1 Glej deklaracijo o vzpostavljanju NMER, Resol. GS 3201 (S. VI); Listina o ekonomskih pravicah in dolžnostih držav (Resol. GS 3281 (XXIX)).

2 Glej n. pr. Vlado Benko „Nesvrstnost kao pravo na razvoj“ (Neuščetnost kot pravica do razvoja), Mednarodna politika, sept. 16, 1979.

3 Glej na primer: poročilo generalnega sekretarja OZN The International Development Ltd. E/CN. 4/1334 z 9. 1. 1979, stran 29–43; Dr. Dimitrije Pindić, The Right of Development: a new Approach to the Problems of Human Rights based on the Conception for Establishment of the New International Economic Order, NR/Geneva/1980/WP. 5.

4 KEBA M'Baye, „Le Développement et les Droits de l'homme, delovni papir za seminar o razvoju pravic človeka, Dakar 7–12 sept. 1978, str. 29.

5 Členi 55 in 56.

6 Členi 22, 26/2, 28 in 29/1 univerzalne deklaracije o človekovih pravicah; Člen 1/1 obeh paktov o človekovih pravicah; Členi 2/1 in 11 mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah; Člen 27 mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah.

7 Glej opombo 1.

8 Na primer, Ustanovna listina Organizacije ameriških držav (1948) para. 1, Člen 4e; Ameriška deklaracija o pravicah in dolžnostih človeka (1948), II. poglavje; Evropska socialna listina, ki jo je sprejel Evropski svet (1961), Členi 14–15.

9 V ilustracijo glej poročilo gener. sekretarja OZN E/CN. 4/1334 z 2. 1. 1979, strani 50 in 51; poročilo seminarja OZN o pravicah manjšin, ki je bil v Ohridu, Jugoslavija, od 25. junija do 8. julija 1974 (ST/TAO/HR/49) para. 61, 71 in 138; študij prof. Capotortija o pravicah pripadnikov manjšin (E/CN. 4/Sub.2/384/Rev. 1); dr. Bibiano F. Osorio-Tafall, Human Rights, Development and Indigenous Communities in Mexico, delovno gradivo za seminar OZN, ki je bil v Ženevi od 30. VI. do 11. VII. 1980 (HR/GE/1980/B.P. 2) stran 8; dr. Dimitrije Pindić, op. cit., str. 10.

Sončarjev krog kvartačev se je večkrat dobil v Kapli v Mrčevi gostilni. Sam krčmar muštacan je prerad pofizal z ostroškimi drvarji in kmeti. Bilo jih je šest. Najdlje so pač vzdržali Zoranov Jožef, Sončar sam, Micin Polde in seveda krčmar. Muštacina je imelo, zakaj ne bi mogel tudi teh treh dedcev krepko ofizati. To je imel v sebi. Niti ne iz dobičkaželjnosti, marveč iz nekakega moškega poželjenja, da jih užene v kozji rog.

Bila je sobota pred nedeljo, ko se je vse pripravljalo na obisk samega zveznega kanclerja doktorja Kurta Schuschnigga z Dunaja. Kakšna čast, da pride v to zakotno Kaplo taka živina!

In prav tisti večer je sprva Mrč obral nekaj okoliških fizevcev. Srečen dan je imel v igranju! je ugotavljal. Sedemdeset zlodejev, in prav tisti večer prideta Polde in Jožef na vino. Pa so vrgli karte. V četvero so igrali. Majdalenar je še prisedel. Ni trajalo dolgo, da je krčmar nad njim vzrožil in mu celo prisolil rahlo klofuto, češ, nepošteno igra, kar pa ni bila resnica. Majdalenar je odšel. Z dobičkom. Tudi Polde in Jožef sta čez čas hotela oditi.

„Vsak po polič ga bomo še in sami jih bomo vrgli!“ je določil muštacan. Bil je tudi udobrovoljen, saj je imel v kleti svojo posebno izborni kapljico. Celo tistega je prinesel gostoma.

Pa so spet pofizali. Ves dobiček od prej je plahneval nezadržano in usodno. Spočetka se muštacan še ni izdal, kako ga mrcvari, potlej pa že, ko je ponovno prinesel za vse tri igralce skupaj še en liter svojega izbornega.

„Hudičal!“ je odjeknilo v krčmarju. „Nove karte dobimo!“

Pa je že odvihral v opalto, ki jo je imel poleg gostilniške sobe še iz cesarskih let, zato so tobačni prodajalci rekali vsi po cesarsko.

Tudi z novimi kartami muštacan ni imel večje sreče.

Jožefu in Poldetu je bilo že nerodno, ker sta tako vlačila, in dobivala. Bila sta trda fizevca, ki nista zlepa nasedla igralskemu blufu.

Še drugi dan se je Sončar smejal s svojo raskavostjo, ker še ni pomnil, da bi kdo od kvartačev tako živčno nastopal, če je zgubljal in da bo tako silil, da se fizanje nadaljuje v pozno noč ali bolje v zgodnje jutro, kajti Sončar je prisopihal komaj domov, se umil, obril, spreoblekel in jo ucvrl spet nazaj v Kaplo.

„Schuschnigga pa bi rad videl!“ je dejal. Ni imel posebnega odnosa do tega državnika. Bila je gola radovednost, kajti najvišja državna glava se menda še ni nikoli pokazala v Kapli.

Iz čisto drugih razlogov se je raznesla pošta med proletarci za ta visoki državniški obisk. Med temi so bile tudi kaj prevratne nakane! Stari Bohnečarjev kosmatinec, star komunist svojega kova, je momljal vase:

„Če so Dollfuša hitlerjanci spodrepli, krščenduš, tega pa naj bi nas eden!“

Dva sta izvedela o tem. Pa ni bil nihče resno pripravljen, da bi skonstruirali atentat na zveznega kanclerja Avstrije. Kaj bodo, ubogi politični sanjači! Vodilnih ljudi ni bilo od levece nikogar na prostem. Korej je tičal v Karlaau. Pa drugi z njim. Maksija so izdali jugoslovanskim kraljevskim oblastem, pa so mu premontirali taksi in fuč je bilo vse skupaj. Prevažal je namreč ilegalno komunistično literaturo z Dunaja za slovenske komuniste v Ljubljano. Ne- previdnost napram neki kapelški babi, še ljubosumnost se je pridružila političnemu sovraštvu, je zadostovala, pa so na Jezerskem vrhu bili obveščeni, kaj pripelje Maksi. Avto so mu konfiscirali in sam je zginil za dolga leta v Sremski Mitrovici.

Delavčev Nejč, ki je spravil mnogo kurirske ilegalne

pošte sam osebno direktno v Ljubljano, se je jezil nad takim diletantizmom:

„Pa Maksiju se mora kaj takega pripetiti? Ko ima svojo trezno glavo na vratu!“

Nekaj Obvrhčanov, ilegalnih članov kapejevcev, se je združevalo in sanjarilo so o velikih dejanjih. Da bi prišlo do resnega, organiziranega načrtovanja, o tem še govora ni bilo. Taki so bili skromni ljudje. Poleg tega pa v svoje račune niso vnašali velike neznanke: Da bo visoki gost tako zavarovan kot še ne pomni kdo.

Tako je tudi bilo. Ob vseh dohodih v Kaplo so kontrolirali ljudi. Gotovi levičarji sploh niso smeli naprej. Tudi Nejč ne. Pa marsikateri od Korijevih pevcev tudi ne.

Matevž je sedel v meddolski gostilni. Več ojestvskih drvarjev in kmečkih fantov se je zbralo. Pa so začeli kegljati. Rusanje ali partijo je še on rad imel. Pri tem početju je dosti zabave in se ne riskira mnogo denarja. Navadno se domenijo za kako pijačo, pa je. Kdor dobiva, mora popiti, namreč, skupina, ki dobiva. Matevž je bil ne- kajkrat pri dobivajoči polovici. Pil je, a se ni opijal. Pijače je on nekaj prenesel. Pa je tudi vedel za svojo mero. Preko nje ga ni spravilo nobeno nazdravljanje ali prigovarjanje.

Kegljac se je pošalil, ko je podrl z enim metom vseh devet kegljev:

„Vse je padlo, vsi pavri in vse dame in pismark, pa Schuschnigg!“

A je bilo dovolj za prisluškajoče nastavljen ovaško uho. Teden navrh so letali žandarji pri vseh navzočih doma ali na delovnem mestu. Izgledalo je, da so v Vovkovi krčmi izvedli atentat na avstrijskega zveznega kanclerja. V resnici pa je govoril, strogo zastražen, le kratko na kapelškem trgu o lepih rečeh in vragšigavedi o čem še.

(Dalje v prihodnji)

6. trnovski smučarski maraton

6. trnovskega smučarskega maratona na črnovrški planoti v nedeljo 28. decembra se je ob izredno lepem vremenu udeležilo tudi izredno veliko tekačev, kar 3500 po številu. Ta smučarska prireditel bi morala biti že februarja minulega leta. Ker pa je primanjkovalo snega so jo preložili na december, no in tokrat je odlično uspela. Ker je bila prireditev na začetku smučarske sezone in ker je vsled tega razumljivo primanjkovalo kondicije pri tekačih, so proge skrajšali. Tekalci so tekli na 30 kilometrov (maraton) in 13 kilometrov (mali maraton) ter na 5 kilometrov dolgi pionirski smučarski progi. Voljaki in pripadniki SLO pa so se pomerili na 10 kilometrskem teku.

Posebnost te smučarske prireditve je bil vsekakor masovni start 3500 tekačev. To je bila veličastna

slika množice tekačev, ki se je poglala po progi in se po nekaj sekundah spremenila v deročo reko, ki se je oddaljevala in končno izginila za ovinkom.

Kot smo že zadnjič poročali v našem listu so se maratona udeležili tudi pripadniki Slovenske športne zveze iz Celovca. Trije — Joško, Franci in Mirko iz Loč — so bili najbolj podvzetni in tudi najbolj stremirani. Udeležili so se 30 kilometrov dolgega teka. Ostali, med njimi so bila tri dekleta, pa so tekli v okviru malega maratona. Vsi naši tekmovalci so dosegli cilj. Najhitrejši med Koroškimi tekači je bil vsekakor mladi Zwitter Marko iz Vrat, ki je prvi prišel na cilj (seveda pri koroški skupini). Pri naših maratonceh pa je vzbujal občudovanje 50-letni Franci, ki je 30 kilometrov dolgo progo pretekel popolnoma spočit in bi jo pretekel še

enkrat, če mu tega ne bi tovariši zabranili. Ves srečen je izjavil, da se bo udeležil tudi naslednjega maratona, februarja meseca, kar so mu tudi z veseljem pritrdili ostali naši tekači.

Vsi udeleženci maratona so bili navdušeni nad vzorno urejeno progo in organizacijo, saj je vse potekalo brezhibno. Tudi vreme je bilo zelo sončno, tako da bo ta zapozneli trnovski maraton 1980 ostal vsem v nepozabnem spominu.

Prihodnji 7. trnovski smučarski maraton bo 8. februarja 1981 v počastitev 40-letnice ustanovitve OF slovenskega naroda in 40-letnice vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Pokrovitelj decemberskega 6. trnovskega maratona je bil narodni heroj Stane Potočar-Lazar. On je bil v zadnji vojni poveljnik partizanskih sil na območju Trnovskih

gozdov, kjer je speljana trasa vsa-koletnega trnovskega maratona.

Trnovski maraton je največja smučarska prireditev ne le Jugoslavije, temveč celega Balkana. Namen te športne prireditve ni samo borba za prva mesta, temveč širiti množični šport ter doprinesati svoj delež za rekreacijo človeka.

Sankanje v Lepeni

Športna sekcija Slovenskega prosvetnega društva „Zarja“ v Železni Kapli, je priredila v nedeljo 4. januarja 1981 v Lepeni/Koprivni pri Železni Kapli svojo tradicionalno sankarsko tekmo — tokrat 13. po vrsti v 14-ih letih. Tekmovanje je šlo tudi za POKAL OBIRJA.

Organizatorji so s tem zabeležili čudovit uspeh. 157 sankalcev se je v 10-ih skupinah borilo za najboljša mesta in nagrade. Kljub tej rekordni udeležbi (doslej največ 120 tekmovalcev), je potekalo vse gladko, korektno in pod dobrimi pogoji.

Mozganov Kori je cesto pripravil tako dobro, da je kljub močni odjugi nudila tudi zadnjim tekmovalcem dobre pogoje. Osojnik Franci in Vinklenc Zdravko sta opravila še nekaj drugih potrebnih priprav. Za brezhiben potek športne prireditve pa sta skrbela štarterja Stern Franc in Karničar Toni, merilca časa Mirko Kunčič in Janko Kunčič z elektronično napravo Slovenske športne zveze v Celovcu, zapisovalci protokolov in računalce Kölich Janko. Vsem naštetim in tudi neomenjenim se je pri podelitvi nagrad pri Rastočniku za opravljeno delo zahvalil tajnik Miha Travnik.

Sposobnost organizatorjev izpričuje predvsem dejstvo, da je 4 in pol ure po startu bila prireditev že zaključena z dvojjezično podelitvijo nagrad. Tokrat je to pomenilo tudi srečo, kajti ob koncu tekme je začelo močno deževati in snežiti.

Zahvala velja še ženam, ki so skrbale za telesno počutje številnih tekmovalcev in gledalcev ter Rastočnikovim, ki so prav tako poskrbeli za dobro postrežbo.

Pri podelitvi nagrad so bili navzoči kapelški podžupan Mihi Kuhar, tajnik ZSO Feliks Wieser, tajnik SPZ Franci Sadolšek, predsednik SPD „Zarja“ Peter Kuhar in zastopnik TVN Šmarjeta in TVN Sele.

SPD „Zarja“ se zahvaljuje tudi vsem, ki so darovali pokale za sankarsko tekmo: ZSO, Hotel Obir,

Erste Allgemeine-Kuhar-Kumer, Slovenski vestnik, Slovenska prosvetna zveza, Posojilnica Železna Kapla, Tovarna celuloze Obir-Reberca, Bauunternehmen Schubel, Topsport Pliberk, Zveza slovenske mladine, Zve-

Mihi Kaiser težko poškodovan

Minulo nedeljo se je na smučarski skakalnici v Innsbrucku ponesrečil mladi skakalec športnega društva Zahomec Mihi Kaiser. 15-letni Mihi je v zadnjem času dosegel pri mednarodnih mladinskih tekmah večkrat mesta med prvimi desetimi.

Zaradi težkih poškodb — zlomil si je oba skočna zgiba — je njegov razvoj bil sedaj nasilno prekinjen in trajalo bo gotovo nekaj mesecev, da se bo vedelo ali bo mogel spet skakati. Kot smo zvedeli iz Zahomca je Mihi prepričan, da bo v poletju spet zdrav in da bo spet skakal. Ta optimizem bo gotovo potreboval. Želimo mu uspešno in hitro zdravljenje.

za koroških partizanov, Ezzo-Stern, trgovina Micheuz, Cafe Piroutz, Donau Versicherung-Wutte, Cafe Silla-Ošina in Slovensko planinsko društvo.

Najboljeuvrščeni 13. sankarske tekme SPD „Zarja“ v Žel. Kapli dne 4. 1. 1981 (šteje tudi za POKAL OBIRJA):

Solarji I: (1975—1971) 1. Fabach Walter 3.35.64, 2. Karničar Hanzl, 3. Ošina Paul, 4. Cuderman Leonhard, 5. Pasterk Emil

Solarke: (1975—1967) 1. Wilhelmer Rasi 3.31.45, 2. Malle Sabine, 3. Smrtnik Marica, 4. Olip Diana, 5. Kogoj Helene

Ženske splošna: (1966 in st.) 1. Pečnik Melitta 3.30.50, 2. Schlatte Elfriede, 3. Stane Pepca, 4. Paul Urši, 5. Haderlap Marija

Moški splošna: (1963—1946) 1. Fabach Anton 2.51.21, 2. Unterweger Friedl, 3. Jung Josef, 4. Ošina Willi, 5. Polanšek Justin

Starostna moški: (1945 in st.) 1. Ogris Sebastian 3.07.96, 2. Novotny Erich, 3. Wutte Thomas, 4. Knez Rudi, 5. Koder Otto

Solarji II: (1970—1967) 1. Žura Walter 3.22.81, 2. Ošina Marjan, 3. Pavlič Dielmar, 4. Haderlap Peter, 5. Weratschnig Heinz

Mladinci: (1966—1964) 1. Fabach Bernhard 3.11.17, 2. Karničar Josef, 3. Ošina Michael, 4. Ošina Jahann, 5. Olip Metod

Športne sanke I: (1975—1964) 1. Ibouny Hannes 2.34.41, 2. Novotny Erich, 3. Golavčnik Lorenz, 4. Weratschnig Heinz, 5. Pečnik Anton

Športne sanke II: (1963 in st.) 1. Fabach Anton 2.24.15, 2. Wutte Toni, 3. Novotny Erich, 4. Spöck Jürgen, 5. Rosenfelder Josef

Dvojice-mešane: 1. Kohls-Kohls 2.58.38, 2. Fabach-Schlatte, 3. Dovjak-Dovjak, 4. Ošina-Paul, 5. Karničar-Smrtnik

Miha Travnik

Krajevni odbor Zveze slovenske mladine v Bilčovsu vabi na

srečanje z mladimi kulturnimi ustvarjalci iz Tržiča

v soboto, 17. januarja 1981 ob 19.30 uri pri Miklavžu v Bilčovsu.

S p o r e d :

Mladinsko gledališče Tržič: recital z baletom — Humoristična skupina „VESELI VEČER“ — Filmski klub TOMO KRIZNAR z dvema filmskima predstavama — DUO ŠKORPION, ki ga sestavljata dva mlada Tržičana Boris Vertelj in Franci Godnov ob spremljavi kitar — Samorastnik Jaka Kepic se bo predstavil z eksponati na razstavi, ki bo v okviru kulturne prireditve in bo odprta po kulturnem sporedu.

Razstava bo odprta 18. in 25. januarja od 10.00 do 18.00 ure.

PRIREDITVE

REDNI OBČNI ZBOR

Prireditelj: SPD „Srce“ v Dobrli vasi

Kraj: Kulturni dom v Dobrli vasi

Čas: nedelja, 18. 1. 1981, ob 14.30 uri

SPD „Kočna“ v Svecih vabi na

TEČAJ ZA TEK NA DOLGO PROGO

ki bo vsako soboto v januarju (5 krat) ob 13. uri za mladince od 8. do 14. leta, ob 14.30 uri za odrasle začetnike.

SPD Jepa-Baško jezero

1. TEK S SMUČMI
ZA ROŽANSKI POKAL

v nedeljo 18. 1. 81, štart ob 10.30 uri na tekaški stezi „Schönleiten“ v Ločah pod pokroviteljstvom Našega tednika in Elan Brca.

Slovensko kulturno društvo v Globasnici vabi na

8. PODJUNSKI PLES

ki bo v soboto 17. januarja 1981 ob 20. uri pri Šoštarju v Globasnici. Igra ansambel „Fantje izpod Obirja“ Prirčno vabljeni!

Igra: „SKUPNO STANOVANJE“

Prireditelj: KPD v Šmihelu

Kraj: farna dvorana v Šmihelu

Čas: nedelja, 11. 1. 1981, ob 14.30 uri
Gostuje: dramska skupina prosvetnega društva iz Braslovca

SLOVENŠČINA ZA NAPREDUJOČE

● Kraj: Celovec — Waaggasse 18
Čas: poned. 26. 1. 1981, ob 18. uri
Voditelj: učitelj Franc KRISTOF
Prispevek za tečaj: 450 šillingov

Katoliška prosveta Šentilj vabi na

KONCERT

v nedeljo 18. jan. 1981 ob 19.30 uri v dvorani pod novo cerkvijo v Šentilju.

Nastopajo: Trio Korolan s pevci, mešani oktet SPD „Danica“ in vokalni kvartet „Kežar“

Prirčno vabljeni!

Katoliški dom prosvete Sodalityas

● v torek 13. januarja ob 19. uri FORUM ZA VZGOJNA VPRAŠANJA „Televizijski svet v katerem živimo“. Ref.: ravn. Theo Harrich

● od torka 13. januarja ob 19. uri do četrta 15. januarja ob 13. uri IZOBRAŽEVALNI DNEVI ZA ŽENE IN MATERE. Vodi rektor Jože Kopeinig in team referentov.

● v sredo 14. januarja ob 19. uri FORUM ZA VZGOJNA VPRAŠANJA. Pred.: mag. Martin Bliem, vodja RPI Celovec

IZOBRAŽEVALNI DNEVI
V DOMU V TINJAH

za mlade fante od 17. leta naprej in za mlade može

1. del: od ponedeljka 19. januarja ob 9. uri do petka 23. januarja ob 13. uri
2. del: od ponedeljka 26. januarja ob 8.30 uri do petka 30. jan. ob 13. uri.

Na dnevnem redu je bogat in pester program.

Javite se lahko tudi telefonično v Tinje, tel.: (0 42 39) 642

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, tel. 32 550 — Tiska: Založništvo in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlj

OBVESTILO

V zadnji številki je pri bibliografiji, ki smo jo objavili na straneh 12 in 13, pomotoma izostal podpis. Izbor publikacij, ki so izšle tekom leta 1980 ter so bolj ali manj povezane z vprašanjem koroških Slovencev, je pripravila mag. Marija Malle-Wieser, upraviteljica Slovenske študijske knjižnice v Celovcu.

Uredništvo

IMP-metal Šentjakob v Rožu
razpisuje delovno mesto

KNJIGOVODJE

Pogoj: Zaključena trgovska akademija.

Interesenti naj se javijo osebno na IMP-metal Šentjakob v Rožu (Tale)
Telefon (0 42 53) 544 oz. 545

radio - televizija

SLOVENSKE ODDAJE RADIO CELOVEC

PETEK, 9. 1.: 14.10 Koroški obzornik — iz kulturnega življenja koroških Slovencev.
SOBOTA, 10. 1.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 11. 1.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 12. 1.: 14.10 Koroški obzornik — Koroški zbori pojo.

TOREK, 13. 1.: 9.30 Domača zabavna glasba — 14.10 Koroški obzornik — Rdeče, rumeno, zeleno — Popevke.

SREDA, 14. 1.: 14.10 Koroški obzornik — Minute z... — Literarna oddaja.

ČETRTEK, 15. 1.: 14.10 Koroški obzornik — Družinski magazin.

Silvestrovanje društvenikov SPD „Danica“

Ker je Kulturni dom v Šentprimozu tudi primeren prostor za družabnost, smo se odločili, da organiziramo silvestrovanje za društvene člane. Sicer smo z organizacijo pričeli malo pozno, a kljub temu se je nabralo dosti društvenih članov in pevcev, da skupno preživimo zadnji večer v letu. Poklepali smo, pregledali kakšno je bilo preteklo leto, se spraševali kakšno bo prihodnje, malo zaplesali, a ob polnoči smo si zaželeli vse najboljše, sreče, zdravja in uspeha za novo leto, za novo desetletje. Pokale so steklenice sekta in tako smo v prijetni družabnosti pričakali novoletni dan.

Kaj se bo že dogajalo v Kulturnem domu DANICA

● Za žene in dekleta so v pripravi gimnastične vaje z glasbo. Pričetek v torek 13. januarja. Informacije pri Erni Habernik.

● V soboto 17. januarja film „BOJ NA POŽIRALNIKU“ ob 20. uri

● Mladina organizira „plesni tečaj“. Pričetek tečaja v nedeljo 18. januarja. Informacije pri Franciju Polcerju mlajšemu.

● V soboto 7. februarja pa bo 9. ples DANICE

Menjava denarja

Stanje v četrtek 8. januarja 1981

Za 100 din dobite	39.— šil.
Za 100 din plačate	44.— šil.
Za 100 lir dobite	1.44 šil.
Za 100 lir plačate	1.53 šil.
Za 100 mark dobite	699.50 šil.
Za 100 mark plačate	715.80 šil.

Planinci silvestrovali

Kot po navadi so naši planinci tudi letos obhajali v svoji planinski postojanki „Koči nad Arihovo pečjo“ na Bleščeči silvestrovanje, ki je potekalo v izredno prijetni planinski družabnosti. Ob polnoči ob prehodu iz starega v novo leto — je bila Bleščeča razsvetljena od številnih raket, ki so jih streljali planinci in tako oznanjali prehod v novo leto. Kljub obilnemu snegu sta se navdušena planinca Neva in Igor povzpela na Komnico in prav tako ob polnoči prižgala rakete in tako razsvetljevala svet pod Jepo. Ob novem letu zjutraj pa so na planino prišli še pevci mešanega pevskega zbora „Rož“ iz Šentjakoba v Rožu ter pod vodstvom dirigenta Lajka Milisavljeviča zapeli celo vrsto pesmi in tako ponovno dokazali, kako tesno so povezani s planinsko postojanko in našimi planinci na Bleščeči. Večer poprej so imeli pri Gabrielu v Lešah družabni večer, v okviru katerega so se v obliki skečev spomnili lanskoletne uspele pevske turneje po Srbiji. Po „prekrokanji“ noči sta jim hoja na Bleščečo in ostri planinski zrak kar dobro dela, saj so bili sveži in pevsko razpoloženi kot že dolgo ne poprej.

Letos je bilo na Bleščeči nekaj novih obrazov, med njimi planinci iz Jesenic, iz Zvezne republike Nemčije ter z Gur, kar je seveda tudi lep dokaz, kako znana je Bleščeča z njenimi planinci. Bila je prijetna družabnost polna tistega iskrenega in pristranskega tovarištva, ki ga poznajo le pravi planinci.